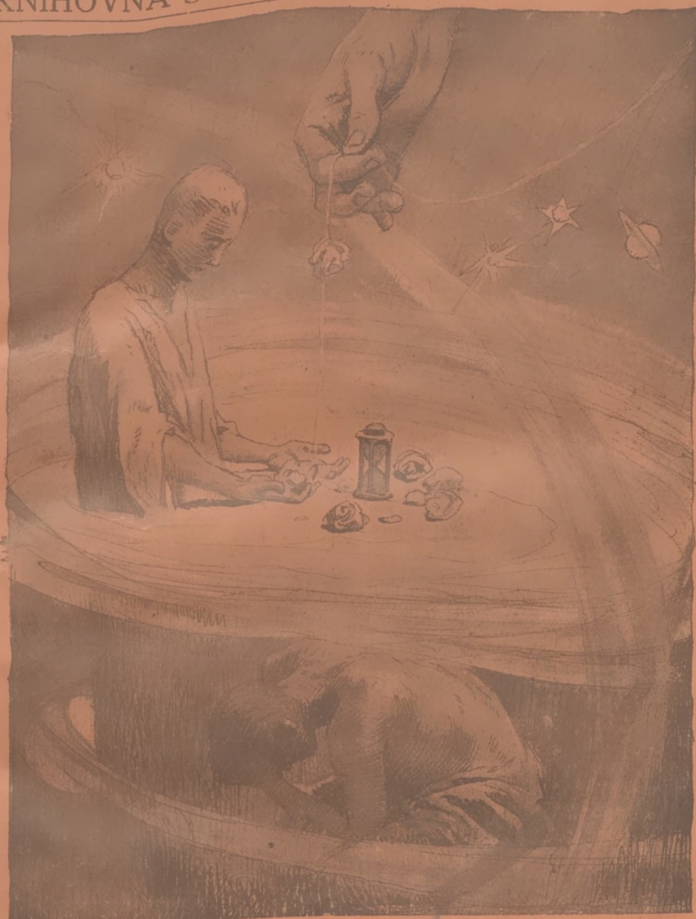
KNIHOVNA ŠŤASTNÝCH LIDÍ. - SVAZEK XV.

SWAMI VIVEKANANDA:

KARMA YOGA

CESTA K DOKONALOSTI SKUTKY.

Nakladatelství okkultních děl ZMATLÍK a PALIČKA, Praha-Letná.

II. VYDÁNÍ.

KNIHOVNA
ŠŤASTNÝCH LIDÍ
SV. XV.

SVAMI VIVEKANANDA:

KARMA YOGA.

CESTA K DOKONALOSTI SKUTKY.

II. VYDÁNÍ.

KNIHOVNA ŠŤASTNÝCH LIDÍ. — SV. XV.

SVAMI VIVEKANANDA:

KARMA YOGA.

CESTA K DOKONALOSTI SKUTKY.

Z ANGLIČTINY PŘELOŽIL
KAREL WEINFURTER.

II. VYDÁNÍ.

Nakladatelství ZMATLÍK A PALIČKA knihkupectví
PRAHA-LETNÁ.

KAPITOLA I.

KARMA VE SVÉM PŮSOBENÍ NA POVAHU.

Slovo Karma jest odvozeno od sanskrtského slova „Kri", což znamená „činiti." Vše co činíme, jest karma. Technicky znamená toto slovo nejen činy, nýbrž i také jejich působení. Se stanoviska filosofického znamená karma také působení, jehož příčinou byly naše minulé činy. Ale v karma yoga znamená slovo karma pouze „činnost."

Cílem celého lidstva jest poznání. Ono jest jediným ideálem, na který poukazuje východní filosofie. Nikoliv zábava, nýbrž poznání jest účelem člověka. Zábava a štěstí budou ukončeny. Lidé se klamou, když se domnívají, že účelem života jest zábava. A proto příčinou všeho utrpení, které jest na světě, jest lidský klam, poněvadž lidé považují nesprávně za svůj ideál zábavu. Později zpozorují, že kráčejí vstříc nikoliv radosti, nýbrž poznání a poznají, že radost i bolest jsou velikými učitelkami a že se možno učiti právě tak ze zla, jako z dobra. Radost i utrpení, které táhnou lidskou duší, zanechávají po sobě různé obrazy a výsledkem těchto

spojených dojmů jest to, co nazýváme charakterem nebo povahou. Vezměte charakter některého člověka a budete míti vpravdě pouze jeho náklonnosti, součet jeho duševních sklonů. Shledáte, že štěstí i neštěstí byly stejnými činiteli ve vytváření jeho povahy. Dobro i zlo mají stejný podíl na modelování lidského charakteru a v mnohých případech jest nouze větším učitelem než-li štěstí.

Když přihlédnu blíže k velikým povahám, které dal svět lidem, odvažuji se říci, že převážnou většinou poučilo je více neštěstí, než-li štěstí, chudoba více než bohatství a že rány vyloudily spíše vnitřní oheň než chvála.

Ale toto poznání sídlí v člověku samém, neboť žádné poznání nepřichází z venčí, protože celé jest uvnitř. Když řekneme, že nějaký člověk něco „ví," měli bychom vlastně říci, řečí přísně psychologickou, že něco „odkrývá," a sice v tom smyslu, že „odkrývání" znamená jako by sejmul příkrov se své duše, která jest zlatým důlem nekonečného vědění. Pravíme, že Newton objevil všeobecnou přítažlivost. Seděla snad někde v koutě a čekala naň? Nikoliv, byla v jeho duchu a když nadešla vhodná doba, nalezl ji tam.

Každé poznání, kterého se kdy světu dostalo, vyšlo z ducha. Nekonečná knihovna vesmíru jest v našem vlastním duchu. Zevní svět jest jenom popudem a příležitostí, která vás pohání, abyste studovali svého ducha. — A předmětem vašich studií jest vždycky jen váš vlastní duch. Pád kamene byl Newtonovi popudem a on pak bádal ve svém duchu. Seřadil staré články řetězu svého ducha a nalezl mezi

nimi článek nový, který nazýváme zákonem přitažlivosti. V jeho případě to nebyl ani kámen ani něco ve středu země, co ho pohnulo k jeho objevu a tak přichází veškeré poznání světské i duchovní z lidského ducha. V mnohých případech nebývá objeveno a zůstává zakryto, ale když pokrývku pomalu zvedáme, říkáme, že se „učíme" a pokrok v poznání jest souběžný s pokrokem tohoto odkrývání.

Člověk se kterého jest sejmut tento závoj, jest člověk poznávající, a ten člověk, na němž zůstával těžce ležeti, jest nevědomý a jiný člověk, se kterého onen závoj nadobro zmizel, jest člověkem, který vše ví, jest člověkem vševědoucím. Takoví vševědoucí lidé zde již byli a jak jsem přesvědčen, přijde jich v budoucích obdobích ještě myriady. Tak jako jest v kousku křesacího kamene oheň, tak i v lidském duchu jest skryto poznání. A popud jest tření, které onen oheň vybaví. A tak při všem svém chování, při svých slzách a při svém smíchu, ve svých radostech a starostech, ve svém pláči a úsměvu, ve svých kletbách a požehnáních, ve své chvále a kárání, při všech těch věcech i v každé jednotlivé shledáváme, když klidně pátráme ve svém vlastním já, že bylo vybaveno mnohými ranami a ústrky. Výsledkem toho jest, jakými jsme. Všechny tyto rány spojeny nazývají se karmou, nebo-li skutky. Každá duchovní nebo tělesná rána, která jest duši udělena, aby vybavila její oheň, aby byla odhalena její moc a její poznání, jest karma, jest to karma ve svém všeobecném smyslu. A proto tvoříme karmu neustále. Mluvím k vám — je to karma. Vy nasloucháte, je to také karma. Dýcháme — je to karma; když

jdeme — je to karma; mluvíme, je to karma. Vše, co tělesně nebo duševně činíme, jest karma a vše to nám vtiskuje svoji pečeť.

Jsou jisté činy, které možno nazvati takřka souhrnem a sumou velikého počtu malých činů. Když stojíme na mořském břehu a když slyšíme nárazy vln na kamenité pobřeží, zdá se nám, že je to mocný hřmot a přece jen víme, že každá vlna je ve skutečnosti složena z milionů a milionů nepatrných a drobných malých vlnek, z nichž každá způsobuje nepatrný lomoz, jehož zvuku snad ani nepostřehujeme a který slyšíme jenom tehdy, když se spojil s mnohými jinými u veliký celek.

A tak má také každý srdeční tep jistý výsledek. Některé z těchto drobných činů pociťujeme, když se spojily, takže se nám stávají hmatatelnými — jsou zároveň souhrnem určitého počtu činů drobných. Každý blázen se stává v té neb oné době hrdinou. Pozorujte, jak některý člověk vykonává svoje nejobyčejnější činy, nebo tyto věci vám objeví pravou povahou každého člověka a zjeví vám také, je-li to člověk povahy veliké. Veliká příležitost dovede pozvednouti i nejnižší lidskou bytost k velikosti, ale jenom ten jest vskutku velkým mužem, čí povaha jest vždycky veliká a vždycky stejná, ať jest kdokoliv.

Tato karma ve svém působení na povahu jest nejstrašnější mocí, se kterou musí člověk počítati. Člověk jest, abychom se tak vyjádřili, jakýmsi středem, který k sobě přitahuje veškeré síly vesmíru, aby se v tomto středu tavily a vymršťuje je pak širokým proudem ze sebe. Tento střed jest skutečným člo-

věkem, člověkem všemohoucím a vševědoucím, který k sobě přitahuje celý vesmír: dobro i zlo, radost i utrpení, vše mu přichází vstříc a zůstává na něm lpěti. A z toho všeho vytváří mocnou sílu, která sluje charakterem a používá jí zevně.*)

A tak jsou veškeré činy, které vidíme ve světě, veškeré pohnutky lidské společnosti, veškeré počínání kolem nás prostě rozvinutím myšlenky, projevem lidské vůle. Stroje, nástroje, nebo města, lodi a armády, jsou vesměs jenom projevem lidské vůle. Tato vůle jest však vytvořena povahou a povaha jest zase vytvořena karmou. Jaká jest karma, takový jest také projev vůle. Muži s mohutnou a pevnou vůlí, kteří se na světě objevili, jsou vesměs obrovitými lidmi nesmírně a mocně působící, nadaní velkolepými silami vůle, které byly dosti mocny, aby zbořily světy, a dosáhly toho vytrvalou prací, která trvala věky a věky. Taková obrovská vůle, jakou měl Buddha nebo Ježíš, nemůže býti nabyta za jediný život, neboť víme, kým byli jejich předci. Není známo nic o tom, že by jejich předci promluvili jen jediného slova k dobru lidstva. Miliony a miliony tesařů, jakým byl Josef, odešlo a miliony jich ještě žije. Miliony a miliony malých králů, jakým byl Buddhův otec, bylo již na světě. Kdyby obrovitý duch Buddhův mohl býti vysvětlen pouhým dědičným přenesením, jak byste mohli říci, že tento nepatrný a bezvýznamný kníže, kterému snad i jeho

*) Skutečný vševědoucí a všemohoucí člověk jest naše božské já, které nám zůstává utajeno v našem nitru, pokud se s ním naše zevní já nespojilo. Pak se ovšem člověk stává zasvěcencem, adeptem, a povznáší se nad veškeré zákony světa i lidí. Pozn. překl.

vlastní poddaní vypověděli poslušnost, přivedl na svět takového syna, jemuž se klaní polovina světa?

Jak chce vysvětliti propast, která zeje mezi tesařem a jeho Synem, kterého ctí miliony lidí jako Boha? Naukou o dědičnosti toho vysvětliti nelze.*)

Odkud vznikla gigantická vůle, kterou Buddha uvedl svět v úžas a odkud vzešla vůle, která se jevila v Ježíšovi? Odkud vzniklo ono nahromadění síly? Zajisté že bylo zde již od věků a věků stále a stále se zvětšujíc, až konečně propuklo v lidské společnosti jako Buddha nebo Ježíš a rozprostírá se až ke dnešnímu dnu.

Vše to jest určeno karmou nebo činem. Nikdo nemůže nic dostati čeho nezískal. To jest věčný zákon a jestliže si i myslíme, že tomu tak není, nadejde přece jenom čas, kdy se o tom přesvědčíme. Člověk se může po celý svůj život mučiti myšlenkou, aby byl bohatým a může tisíce lidí oklamati a když mu nakonec bude jasno, že toho nezasluhuje, stane se mu život mukou a mrzutostí. Kdybychom i co nejvíce nahromadili pro své tělesné zábavy, bude nám nakonec přece jen náležeti to, co jsme si zasloužili. Blázen může skoupiti veškeré knihy světa a může si je postaviti do své knihovny, a přece jen bude moci čísti jen ty, kterých zasluhuje. A tato zásluha jest podmíněna karmou.

Naše karma určuje to, co zasluhujeme a co si můžeme přivlastniti. Jsme zodpovědni za to, co jsme, ale máme také moc učiniti ze sebe to, čím

*) Ostatně nejnovějším vědeckým badáním, které se dělo za války v Anglii a ve Francii, jest naprosto dokázáno, že dědičnost, jak se tomu věřilo před lety, neexistuje po stránce duševní. Pozn. překl.

chceme býti. Jestliže bylo vytvořeno to, čím teď jsme, našimi předcházejícími činy, následuje z toho, že svými činy nynějšími se můžeme učiniti tím, čím chceme býti, ale proto musíme věděti, jak máme správně jednat. Můžete mně na to odpověděti: „Jaký užitek je z toho učiti se, jak máme jednati? Vždyť každý v tomto světě nějak jedná." Avšak většina lidí na tomto světě maří a promrhává svoje síly. Pokud se týče karma yoga, praví se v Bhagavad Gitě*) že karma yoga jest konání, ale konání spojené s důmyslem a tak, aby bylo přímo vědou, neboť při něm nutno věděti, jak určitý čin vykonáváme, abychom sklidili pokud možno největších zdarů. Musíte uvážiti, že veškerá lidská práce je zde jen proto, aby nahromaděná již duchovní síla byla uvedena na povrch a aby byla duše probuzena. Tato síla sídlí v nitru každého člověka a také jeho poznání jest v jeho nitru. Různé činy jsou pouhé nárazy, které mají vše to vyvésti na světlo a niterného obra probuditi.

Člověk působí z různých pohnutek, neboť nelze si představiti žádného činu bez pohnutky. Někteří lidé chtějí býti slavnými a proto pracují, by dospěli k slávě. Jiní chtějí peníze a namáhají se, aby vyziskali peněz. A opět jiní chtějí míti moc a pracují, aby se stali mocnými. Jiní zase chtějí míti nebe a pracují, aby se dostali do nebe. A zase jiní chtějí po sobě zůstaviti veliké jméno až zemrou, jako se to děje v Číně, kde nikdo neobdrží titulů, dokavad ne-

*) Bhagavad Gita, čili píseň o božském bytí, jest jednou z nejdůležitějších knih staroindických. Je to rozmluva mezi člověkem a Bohem, ve které Bůh člověka poučuje, jak má jednati, aby k Němu dospěl. Pozn. překl.

zemřel, což jest mimochodem velmi dobrou metodou. Když se tam někdo zvláště vyznamená, obdrží jeho zemřelý otec nebo dědeček šlechtický titul. Některé mohamedánské sekty pracují po celý život, aby si získali velkolepý pomník, až zemrou. Znám také sekty, ve kterých počnou, jakmile se narodí dítě, připravovati jeho pomník. Je to práce, kterou v těchto sektách považují pro člověka za nejdůležitější. A čím větší a krásnější je hrobka, tím více má u nich člověk vážnosti. Jiní vykonávají svoji práci jakoby z trestu. Dopouštějí se všemožných hanebností a nakonec postaví chrám. Anebo dají něco kněžím, aby je vykoupili a aby jim opatřili do nebe pas. Domnívají se, že se tak očistí a že budou moci odejíti bez trestu. To jsou některé z různých pohnutek ku práci.

Pracujte, abyste pracovali a pro nic jiného. Jenom málo jest těch v každé zemi, kteří jsou „solí země" a kteří pracují, aby pracovali, kteří se neptají po jméně a slávě a kteří nechtějí získati nebe. Pracují jen proto, aby činili dobro. Jiní prokazují dobro chudým a pomáhají lidstvu z pohnutek ještě vyšších — totiž, poněvadž je to dobré a poněvadž dobro milují.

Abychom se vrátili ještě jednou k pohnutce jména a slávy, nutno ještě říci, že tyto pohnutky mají zřídka bezprostřední zdar a že je obdržíme teprve tehdy, když jsme staří a když je našeho života na mále.

Ale co se stane s člověkem, který pracuje bez jakékoliv sobecké pohnutky? Zdali při tom nic nevyzíská? Ó, ano, takový člověk má zisk největší.

Nezištnost se vyplácí nejlépe, jenom že lidé nemají trpělivosti, aby ji prováděli. Ba, nezištnost se vyplácí více v hodnotách hmotných. Láska, pravda a nezištnost nejsou jen morálními, řečnickými obraty, nýbrž také nejvyšším ideálem, poněvadž jsou zároveň velikým projevem síly. Hlavní věcí jest, že člověk, který pět dnů nebo pět minut pracuje bez sobecké pohnutky, aniž při tom myslí na budoucnost, na nebe, trest nebo něco podobného, stává se obrem. Jest to obtížné, takto pracovati, ale v srdci svého srdce známe cenu takové práce a víme o dobru, které jest k ní podmínkou. Jest to největší vynaložení síly a obrovské přitažení uzdy. Přitažení uzdy jest větším projevem síly než veškerá činnost, která si prolomila průchod na povrch. Povoz tažený čtyřmi koni může střemhlav sjeti s kopce bez uzd, anebo může jeho kočí koně zadržeti. Kde jest větší projev síly, když je nechá běžeti anebo když je zadrží uzdou? Koule, letící vzduchem, proběhne dalekou cestu a padne pak k zemi. Jiná koule jest ve svém letu náhle zadržena, neboť narazí na zeď, při čemž jest vyvozeno prudké horko. Veškerá síla, která z vás vyšla z pohnutky sobecké, mizí. Nevrací se k vám, ale když jí přiložíme uzdu, tu se teprve rozvine. Ovládání sebe vyvodí obrovskou vůli a charakter, který dovede uvésti do pohybu celý svět. Pošetilí lidé neznají tohoto tajemství, ale přece chtějí vládnouti lidstvu. Blázen neví, že by mohl celý svět ovládnouti, kdyby čekal. Čekejte několik let a přiložte uzdu své pošetilé myšlence, která vás chce učiniti vládcem a když naprosto zmizela, pak si dovede člověk podrobiti celý vesmír.

Ale my jsme pošetilci! Většina z nás nedovede dívati se o několik let do předu, právě tak jako zvířata, která nevidí než několik kroků před sebe. Naším světem jest malý, úzký pruh. Nemáme trpělivosti podívati se na jeho hranice a stáváme se tak nemravnými a zbabělými. A z toho vzniká naše slabost a nedostatek vůle.

Ale nesmíme opovrhovati ani nejnižším druhem práce a působení. Kdo nedovede nic lepšího, nechť pracuje k sobeckým účelům pro jméno a slávu. Ale přece by jen každý člověk měl míti vždycky snahu dospěti k vyšším pohnutkám a pochopiti, čím jsou.

„Máme právo na práci, ale nikoliv na její ovoce." Nechte ovoce, nechte výsledky práce! Kdo se stará o výsledky? Když chcete někomu pomoci, nemyslete nikdy na to, jak se k vám bude za to chovati, nesnažte se, abyste to zvěděli. Když vykonáváte nějakou velikou a dobrou práci, nestarejte se o její výsledek.

Ale s tímto druhem práce se vynořuje jiná obtížná otázka. Jest třeba usilovné práce a pracovati musíme stále. Nemůžeme žíti ani minuty, bez působení. A tu se namane otázka, co vzniká, když jsme v klidu? Kdo se pustil do zápasu o bytí, jest urván proudem sociálního života, který ho šíleně unáší s sebou. Jiný obraz života jest klid, odloučenost, a celé vaše okolí v míru, tak že slyšíte jen nepatrné zvuky a jste obklíčeni pouze přírodou.

Oba tyto obrazy nejsou dokonalými malbami. Kdo by žil na takových klidných místech, bude ihned, jakmile se ocitne v bouřlivém víru života, uchvácen a zničen tak jako ryba, která jest zvyklá

žíti v hlubinách oceánu a která se rozpadá na kusy, jakmile jest vynesena na povrch vody. Tlak vody ji udržoval pohromadě. A zda-li může žíti člověk, přijde-li na místo klidné, když byl uvyklý žíti v pohybu a neklidu světa? Takový člověk kráčí jistě do blázince.

Ideálním člověkem jest ten, kdo nalézá uprostřed ticha nejintensivnější činnost a prostřed největší činnosti ticho pouště.

Takový člověk se naučil tajemství sebevlády a dovedl ovládnouti sebe. Jde ulicemi veleměsta při nejhlučnějším ruchu a jeho mysl je tak klidná, jako by byl v nějaké jeskyni, kde k němu nemůže dolétnouti jediného zvuku a při tom pracuje nejúsilovněji. To jest ideálem Karma yogiho a když jste toho dosáhli, tu jste v pravdě rozřešili tajemství práce.

Ale musíme jíti od začátku a musíme se chopiti činů po řadě, jak k nám přistupují, abychom se každodenně učili více a více nezištnými. Musíme svoji práci vykonávati a musíme se snažit najíti hybná péra, která jsou za ní ukryta, při čemž v prvých letech shledáme skoro bez výjimky, že naše pohnutky jsou skoro vždycky sobecké. Ale později bude tato sobeckost vytrvalostí mizeti a konečně nadejde doba, kdy budeme s to tu a tam působiti opravdu nezištně. Ale doufejme všichni, že konečně, dříve nebo později, přijde čas, kdy budeme úplně nezištnými, a v onom okamžiku, kdy se jimi staneme, soustředí se naše síly a poznání, které nám pak bude náležeti, se nám projeví.

KAPITOLA II.

KAŽDÝ JEST VELIKÝ NA SVÉM MISTĚ.

Podle indické filosofické soustavy, která sluje Sanghya, skládá se příroda ze tří elementů, které slují v sanskrtu sattwa, radžas a tamas. Tamas se znázorňuje jako temnota nebo nečinnost, radžas jako činnost, když každá částečka se hledí odpoutati od přítažlivého střediska a sattwa tvoří rovnováhu mezi oběma, když se jí podaří, aby je ovládla. Každý člověk jest složen z těchto tří elementů. V každém z nás často převládá tamas. Stáváme se lenivými, nemůžeme se skoro hnouti, jsme nečinnými a jisté představy nás tísní. V jiných dobách převládá zase činnost a zase v jiných chvílích ovládne klidné působení sattwy. Ale v různých lidech převládá některý z těchto tří živlů. Charakteristickým rysem některého člověka jest lenivost, hloupost, nedbalost. U jiného je zase význačnou vlastní síla, rozvinutí energie a činnost a opět u jiného jest mírnost, klid, a dobrota, které oba ostatní elementy ovládají. A tak vidíme všude ve světě u zvířat, rostlin a lidí obrazně tyto tři elementy. Karma yoga se zabývá zvláště těmito třemi živly. Poněvadž nás poučuje, jaké jsou a

jak jich máme používati, pomáhá nám, abychom svoje dílo vykonávali lépe.

Lidská společnost jest organisací s rozdíly podle stupňů. Všichni víme co jest to mravnost a také víme co jest to povinnost, ale shledáváme zároveň, že mravnost jiných zemí se značně od našich pojmů liší. To, co jest v jedné zemi nejvýš mravné, může býti v jiné zemi naprosto nemravné. Přes to však věříme, že musí býti jakási všeobecná normální mravnost. Podobně je to také s povinností. Pojem povinnosti mění se značně u různých národů.

Máme před sebou otevřeny dvě cesty: Jedna z nich jest cesta nevědomých, kteří se domnívají, že jest jenom jedna stezka ku pravdě a že jsou všechny ostatní nesprávné a pak jest cesta moudrých, kteří připouštějí, že podle různého duchovního složení nebo podle různých životních úrovní, na nichž se nalézáme, může býti povinnost i mravnost různého druhu. Velice důležité jest to, abychom věděli, že jsou rozdíly stupňů u povinnosti a mravnosti, a že to, co jest za jistých okolností v jednom životním stavu povinností, nemusí býti jinde vůbec povinností.

K tomu poslouží jako objasnění následující příklad. Všichni velicí učitelé pravili: „Neodporujte zlu!" To jest totiž největším ideálem, abychom zlu neodporovali. Ale všichni víme, že kdyby jistý počet nás přenesl tuto nauku do praktického života, rozpadla by se celá společenská stavba na kusy, že celá společnost by byla zničena, že by bezbožní lidé se zmocnili našeho majetku a našich životů a že by s námi nakládali podle své libosti. I kdyby bylo provedeno toto naučení v jediném dnu, musilo by to vé-

sti k naprostému rozkladu společnosti. Ale přes to cítíme v hlubinách svých srdcí pravdu nauky: „Neodporujte zlu."

To se nám zdá býti velikým ideálem. A přece jen by šíření této nauky znamenalo, že bychom byli odsouzeni velikou částí lidstva. A nejen to, tato nauka by také vyvolala u lidí pocit, že jednají stále nespravedlivě a při tom by měli při všech svých činech výčitky svědomí. Tím by byli také oslabeni a taková neustálá nespokojenost by vyvolala více neřesti, než kterákoliv slabost jiná. Člověku, který se počal nenáviděti, otevřely se dokořán dvéře k degeneraci a stejně by se také vedlo národu.

Není naší prvou povinností, abychom se nenáviděli. Abychom pokračovali, musíme nejdříve věřiti sami v sebe a pak v Boha. Kdo v sebe nevěří neví ovšem, co jest to víra ve vlastní sílu. Ale přece jen zůstává jedinou a trvalou možností, že člověk musí poznati, že povinnost a mravnost za různých okolností se liší. A to nejen tak, že člověk, který dovedl odporovati, nečiní nic nesprávného, nýbrž i že odpor za zvláštních okolností, do kterých může náhle vstoupiti, se mu stává i povinností. Při čtení prvé kapitoly Bhagavad Gity budou mnozí z vás zde v západních zemích žasnouti, když shledají, že Krišna*) nazývá Arďžunu pokrytcem a zbabělcem, poněvadž pod záminkou, že jest nejvyšším ideálem lásky, neklásti odporu, zdráhá se bojovati, nebo že nechce svým protivníkům, kteří jsou jeho přátelé a příbuzní, postaviti se na odpor. Máme totiž poznati

*) Bůh. Naproti tomu Ardžuna, znamená člověka.
Pozn. překl.

veliké naučení, že obojí jest výstředností stejně velikou. Nejvyšší klad jako nejvyšší zápor jsou si vždycky rovny. Světelných výchvěvů nevidíme právě tak, když se dějí zvolna, jako když se dějí příliš rychle.*) Právě tak je to také u tónu, když je příliš hluboký, neslyšíme ho, a když jest příliš vysoký, neslyšíme ho také. Mnohý člověk neklade odporu, poněvadž je slabý a lenivý a nemůže odporovati, ale ne snad proto, že by nechtěl, a jiný člověk, který ví, že by mohl vésti neodolatelnou ránu, kdyby chtěl, nejen že neudeří, nýbrž ještě žehná svému nepříteli. Ten, který neodporuje ze slabosti, dopouští se hříchu a nebude míti ze svého neodporování pražádného zisku, kdežto druhý by se byl prohřešil, kdyby byl odporoval.

Buddha se vzdal svého trůnu a také svého světského postavení. Tím se opravdu zříkal, ale u žebráka, který se nemá čeho zříci, nelze o zříkání vůbec mluviti.

Proto, když mluvíme o tomto odporování a o ideální lásce, musíme se míti na pozoru, co tím vlastně míníme a především musíme hledět vypátrati, zdali máme sílu k odporu, či nikoliv. Kdybychom tuto sílu měli, vykonali bychom tím, když bychom ji použili, veliké dílo — když bychom se zříkali a neodporo-

---

*) Naše oko i všechny ostatní naše smysly jsou naladěny na jistý počet záchvěvů v jedné vteřině, což jest vědě velmi dobře známo. Světlo, které svým okem pojímáme, má určitý počet vln za vteřinu, ale pohybuje-li se světelná vlna rychleji nebo pomaleji, nevidíme světla vůbec, ačkoliv toto světlo jest a právě světy neviditelné, astrální a jiné, mají světlo naladěno ve vlnách rychlejších nebo pomalejších. Proto jich nevidíme, ale přes to jsou tyto neviditelné světy právě tak skutečné jako svět náš. Pozn. překl.

vali, ale když nemůžeme odporovati a když si při tom stále namlouváme, že jsme vedeni pohnutkami nejvyšší lásky, pak provádíme něco zcela opáčného.*)

Arďžuna se stal při pohledu na veliké vojsko, které proti němu stálo, zbabělcem. Pro svou „lásku" zapomněl na svoji povinnost k vlasti a králi. Proto mu Kríšna řekl, že je pokrytcem. „Mluvíš jako muž moudrý," řekl k němu, „ale tvoje počínání prozrazuje, že jsi zbabělcem. Proto vstaň a bojuj!"

Základní myšlenkou karma yogy jest toto: Karma yogi jest člověk, který chápe, že nejvyšším ideálem lidstva jest neodporovati, ale který také ví, že jest to nejvznešenějším projevem síly a že to, co sluje „odporovati zlu" jest také krokem na cestě k nejvyššímu rozvoji síly, totiž k neodporování. Než dospěje ke svému ideálu, jest jeho povinností odporovati. Nechť jen pracuje, nechť jen bojuje, nechť jen přiloží ruku. Jenom pak, až bude míti sílu k odporu, bude mu ctností neodpor.

Nečinnosti bychom se však měli za všech okolností vystříci. Činnost znamená vždycky odpor. Od-

*) Zde nutno míti na paměti, že podle známých okkultních zásad jest třeba míti se na pozoru nejen při každém činu, nýbrž i při každé, třeba velmi prchavé myšlence, neboť astrální působení i nejkratší myšlenky se vrývá nesmazatelně do našeho duchovního těla a musí přinésti v určité době — dobré nebo špatné — ovoce. Jest ovšem s počátku velmi obtížno svoje myšlenky takto ovládati, ale bez úsilí a bez cviku se tomu nenaučíme nikdy. Každý, kdo chce učiniti duchovní pokrok, musí jednou kousnouti do tohoto kyselého jablka. Velmi cenné podrobnosti o ovládání myšlenek a výsledcích, jaké to má i na život pozemský, nalezne čtenář v díle: Prentice Mulford, Dar Ducha, které počlo vycházeti v nakladatelství Zmatlík a Palička, Praha, Letná. Pozn. překlad.

poruj všemu zlu, duchovnímu i hmotnému a když se ti v tomto odporování bude dařiti, dojdeš klidu.

Lze ovšem velmi snadno říci: „Nesmíš nikoho nenáviděti, neodporuj žádnému zlu!“ ale my víme, co to znamená. Když na nás spočívají oči společnosti, můžeme si hráti na člověka, který neodporuje, ale v srdci pod tím bují rakovina. Cítíme svůj nedostatek a víme, že by byl lepší odpor. Když si přejete bohatství a když víte, že celý svět vám řekne, že ten, kdo se pachtí za bohatstvím, je člověkem zasluhujícím nejhlubší pohrdání, tu se možná neodvážíte, honiti se za bohatstvím, ale vaše mysl bude ve dne v noci bojovati, aby dosáhla Mamonu. A to jest pokrytectví a nemůže to proto vésti k ničemu dobrému.*) Raději se vrhněte do světa a pak po nějaké době, když jste užili všeho, co vám může nabídnouti, dostaví se odříkání a s ním také klid. Ukojte tedy svoje chtíče po moci a jiných věcech, a když jste dosáhli svých přání, nadejde doba, kdy nahlédnete, že jsou to věci vesměs velmi malicherné. Dokud jste těmto žádostem neučinili zadost, dokud jste jich neuspokojili a dokud jste neprošli touto činností, není možno, abyste vstoupili do onoho stavu klidu a světla.

---

*) Jest ku podivu, že právě mezi dnešními „okkultisty“ nalézáme tolik pokrytců, jako by snahy po vyšším duševním stavu vyvolávaly u lidí na povrch zakryté vady a poněvadž to pozorují, snaží se je velmi nejapně zakrývati. Jiným takovým zjevem jest, že mnozí, když přečetli řadu knih, se již domnívají a nejen to, i předstírají méně zkušeným, jako by byli vůdci, ne-li mistry. Ubozí, nevědí, jakou odplatu si osnují v budoucnosti, neboť nic není tak těžce trestáno, jako pýcha duchovní!
Pozn. překlad.

Tyto myšlenky o duševním klidu byly kázány již před tisíci lety. Každý zrozený člověk je slyšel již od dětství a přece vidíme ve světě tak málo lidí, kteří by k onomu stavu opravdu došli. Nevím, zdali jsem se setkal ve svém životě s dvaceti lidmi, kteří byli vpravdě naplněni mírem a kteří zlu neodporovali a přece jen jsem procestoval půl světa.

Každý by se měl chopiti svého ideálu a měl by se namáhati žíti podle něho, což jest mnohem bezpečnější cesta než zmocniti se ideálu jiných lidí, při nichž nesmíme přece nikdy doufati, že je splníme.

Vezměme na příklad dítě a dejme mu úkol, aby ušlo dvacet mil. Buďto dítě zemře, anebo jedno z tisíci snad oněch dvacet mil doleze, aby došlo k cíli vyčerpáno a polomrtvo. A tak je to právě s tím, co chceme obyčejně činiti ve světě. V žádné společnosti nejsou ani muži ani ženy stejného řádu mysli a nemají také stejných schopností nebo stejného stupně pochopení pro různé věci. Proto musí míti také různé ideály a my nemáme práva posmívati se některému z jejich ideálů. Každý měl by vykonávati nejlepší co může, aby dosáhl svého ideálu. Já nemám býti posuzován podle vašeho ideálu a vy zase podle mého. Jabloň nemá býti měřena jako dub a dub zase ne jako jabloň. Abyste jabloň správně posoudili, musíte se na ni dívati s jejího stanoviska a na dub zase se stanoviska jeho, a tak je to i se všemi lidmi.

Jednota v různosti jest v plánu stvoření. Ačkoliv muži i ženy mohou býti osobně od sebe velmi rozdílní, přece jest jenom v pozadí jednota. Individuelní různost povah a tříd mužů a žen jsou přiro-

zené variace zákona stvoření. Proto jim nemáme měřiti stejným loktem a proto jim nemáme stavěti stejný ideál. Takové opatření vytváří jen neužitečný boj, jehož výsledkem jest, že člověk se počne sám nenáviděti a že mu je zabráněno, aby byl dobrým a zbožným. Naší povinností jest každého povzbuzovati, aby žil podle svého nejvyššího ideálu a aby tento svůj ideál nechal dojíti co možná nejvíce ku pravdě.

V mravouce Indů shledáváme tuto věc již od nejstarších dob, neboť tam byla uznávána a v jejich svatých knihách a spisech o etice jsou zapsána různá pravidla pro různé třídy lidí, pro hospodáře, pro sanyasina,*) který se zřekl světa, a pro badatele.

Podle indických spisů jsou v životě každého jednotlivého člověka zvláštní povinnosti, kromě těch, které jsou platny pro všechno lidstvo. Na každém životním stupni setkáváme se podle jeho povahy s přísnými povinnostmi. Ale žádný z těchto životních stupňů nestojí nad jinými. Život muže ženatého není menší než muže svobodného, který se posvětil práci náboženské. Král na svém trůně jest právě tak veliký a slavný jako metař ulic. Vezměte ho jen s jeho trůnu a nechte ho pracovati jako metaře a uvidíte, jak mu při tom bude a pak zase vezměte metaře a vizte, jak bude vládnouti.

Jest zcela pošetilé říci, že člověk, který žije v ústraní před světem jest větší než ten, který žije ve světě. Jest mnohem obtížnější žíti ve světě a ctíti Boha, než-li se světa vzdáti a vésti život lehký a volný. Otec rodiny se oženil a koná svoje občanské

*) Kajícník nebo světec. Pozn. překl.

povinnosti a povinnosti muže, který se vzdal světa, jsou zase jiné — on věnuje veškeré svoje síly jenom náboženství.

Když se někdo zřekne světa, aby ctil Boha, nesmí se při tom mysliti, že ti, kteří ve světě žijí a kteří pro blaho světa pracují, by Boha neuctívali. Právě tak si však také nesmí mysliti ti, kteří zůstali ve světě k vůli ženě a dětem, že lidé, již se světa vzdali, jsou prostými lenochy. Každý jest velikým na svém místě.

Tuto myšlenku osvětlím poněkud následujícím vyprávěním: Jistý král dotazoval se každého sanyasina, který přišel do jeho země: „Kdo jest větším mužem, ten, jenž se vzdá světa a stane se sanyasinem, anebo ten, který žije ve světě a plní svoje povinnosti jako otec rodiny?"

Mnozí učení muži chtěli tuto záhadu řešiti. Někteří ujišťovali, že sanyasin jest větší. Ale král pak žádal, aby svoje tvrzení dokázali. Když toho nedovedli, poručil jim, aby se oženili a aby se stali otci rodiny. Pak přišli jiní a řekli: „Otec rodiny, který plní svoje povinnosti jest větší." Ale také od nich chtěl král důkazy. Když jich nemohl dáti, musili se také usaditi jako otcové rodin.

Konečně přišel jeden mladý sanyasin a král mu položil také svoji otázku. Sanyasin odpověděl:

„Každý člověk, ó králi, jest stejně veliký na svém místě."

„„Dokaž mně to," odpověděl král.

„Dokáži vám to," pravil sanyasin, ale nejdříve musíte jíti a několik dnů žíti jako já, abych vám mohl dokázati to, co tvrdím."

Král k tomu svolil a následoval sanyasina ze svého území a prošel s nimi mnoho zemí, až přišli do jiného království. V hlavním městě oné říše byla právě veliká slavnost. Král a sanyasin slyšeli zvuky bubnů a hudbu a volání. Lidé byli na ulicích shromážděni ve slavnostních oděvech a právě bylo vyvoláváno nějaké veliké prohlášení. Král a kajícník stanuli, aby viděli, co se děje. Hlasatel oznamoval, že princezna, dcera krále této země, chce si vybrati manžela z lidí kolem shromážděných.

V Indii byl starý zvyk, že princezny si volily tímto způsobem své chotě. Ale každá z nich měla ovšem určité představy o muži, kterého chtěla míti manželem. Některé si přály míti muže nejkrásnějšího, jiné zase nejučenějšího a opět jiné nejbohatšího a tak dále. Princezna byla nesena, oděna nádherným rouchem, sedíc na trůně a hlasatelé oznamovali, že princezna ta a ta jest ochotna zvoliti si manžela. Pak se objevili všichni princové ze sousedství v drahocenných oblecích a představili se jí. Někteří z nich měli také svoje hlasatele, kteří oznamovali, jaké má jejich pán přednosti a vypočítávali důvody, proč doufají, že budou od princezny zvoleni. Princezna byla nesena kolem, dívala se na ně a slyšela, co jí nabízeli. Když nebyla uspokojena, řekla jen svým nosičům. „Dále!" a více si nápadníků, kterými opovrhla, nevšímla. Ale když se jí některý z nich zalíbil, hodila mu věnec a ten se stal jejím manželem.

Princezna oné země, do které přišel král se sanyasinem, prováděla právě tento obřad. Byla to nejkrásnější princezna na světě a její manžel se měl po smrti jejího otce státi vládcem země. Princezna si

chtěla vzíti jenom nejkrásnějšího muže, ale nemohla najíti žádného, který by se jí opravdu byl líbil. Již několikráte byla tato slavnost odbývána, aniž se princezna rozhodla k nějaké volbě.

Ale toto shromáždění bylo nejskvělejší ze všech. Přišlo sem tentokráte mnohem více lidí a ulice města poskytovaly nejnádhernější scénu. Princezna se objevila na svém trůnu a nosiči ji nosili s místa na místo. Ale ona o nikoho nedbala a celé město bylo stísněno, že i toto shromáždění se rozejde a že nebude zase nikdo zvolen. V tom přichází nějaký mladý muž, sanyasin, krásný jako kdyby slunce sestoupilo na zem a postaví se do kouta shromáždění a pozoruje vše, co se děje. Trůn princezny se mu přiblíží a jakmile princezna spatří krásného sanyasina, poručí zastaviti a hodí mu věnec. Ale mladý sanyasin se chopil věnce a odhodil jej a vykřikl:

„Jaký je to nesmyslný nápad? Jsem sanyasin a čím jest mi tedy svatba?“

Král oné země, kterému vstoupilo na mysli, že snad je tento člověk chudý a že se snad proto neodvažuje zasnoubiti se s princeznou, řekl k němu:

„Moje dcera obdrží teď polovinu mého království a po mé smrti celé,“ a pak položil sanyasinu věnec zase na hlavu. Ale mladík věnec po druhé sňal a pravil:

„Jaký to nesmysl? Vždyť se nechci ženiti.“ A pak rychle opustil shromáždění.

Avšak princezna se do onoho muže tak zamilovala, že zvolala:

„Musím si tohoto muže vzíti nebo zemru!“ A potom spěchala za ním, aby ho přivedla zpět.

V tom pravil druhý sanyasin, který sem krále přivedl:

„Králi, pojďme, za nimi!" A pak šli v jisté vzdálenosti za mladým kajícníkem a princeznou. Mladý sanyasin, který se zdráhal oženiti se s princeznou, šel několik mil do nitra země a když přišel k jednomu lesu, vstoupil tam. Princezna ho sledovala a oba druzí muži šli za ní. Mladý sanyasin, který znal veškeré koutky tohoto lesa, zmizel náhle kdesi v houštinách a princezna ho nemohla najíti. Když se nadarmo dlouho namáhala, aby ho nalezla, posadila se pod strom a počala plakati, neboť neznala cesty, kudy by se zase mohla vrátiti z lesa. V tom k ní přistoupil král a druhý sanyasin a takto k ní promluvili:

„Neplač, ukážeme ti cestu, která vede z lesa. Ale teď jest již příliš tma, abychom ji nalezli. Zde jest veliký strom, pod nímž si odpočineme a ráno vstaneme časně a vyvedeme tě."

Ale na onom stromě žil jeden malý ptáček se svou samičkou a se třemi mláďaty ve hnízdě. Tento ptáček viděl ony tři lidi pod stromem a řekl ke své ženě:

„Má drahá, co si počneme? Máme v domě několik hostů a je zima a nemáme ohně."

Po těch slovech odletěl a přinesl ve svém zobáčku trochu hořícího dříví a hodil je před hosty, kteří k němu přidali paliva, takže vznikl plápolající oheň. Ale ptáček nebyl ještě uspokojen a řekl znovu ke své ženě:

„Má drahá, co si počneme? Nemáme zde nic, co bychom dali těm lidem k jídlu. A oni jsou hladovi

a my jsme přece hostiteli! Naší povinností jest nakrmiti každého, kdo přijde do našeho domu. Musím učiniti co mohu a chci jim dáti svoje tělo."

S těmi slovy se vrhl do plamenů a zahynul. Hosté jej viděli spadnouti a chtěli jej zachránit, ale ptáček vykonal svůj čin příliš rychle a vrhnuv se do plamenů, zemřel.

Žena malého ptáčka viděla, co její manžel učinil a řekla:

„Jsou tu tři osoby a mají jenom malého ptáčka za potravu. To nestačí a mojí povinností jest jako ženy, postarati se, aby námaha mého manžela nebyla nadarmo. Nechť mají také moje tělo." A pak se vrhla do plamenů a zhynula.

Když tři mláďata viděla, co se stalo, a že dosud není dosti potravy pro tři hosty, pravila:

„Naši rodiče učinili co mohli, ale přece to ještě nepostačí," a s těmito slovy se vrhla všechna do ohně.

Tři lidi pod stromem nemohli těchto ptáků jísti a žasli nad tím, co viděli. Pokud to šlo, ztrávili noc bez potravy a příštího jitra ukázal král a sanyasin princezně cestu z lesa a ona se vrátila ke svému otci.

Potom promluvil sanyasin ke králi:

„Králi, viděl's, že každý jest veliký na svém místě. Chceš-li žíti ve světě, žij jako ti ptáci, jsa každým okamžikem připraven obětovati se za jiné. — A když se chceš světa zříci, buď jako onen mladík, kterému nejkrásnější žena a království nebyly ničím. Když chceš býti otcem rodiny, tu nechť jest tvůj ži-

vot obětí k dobru jiných a zvolíš-li si cestu odříkání, nevšímej si krásy, ani peněz ani moci. Každý jest velikým na svém místě, ale povinnost jednoho není povinností druhého."

KAPITOLA III.

TAJEMSTVÍ PRÁCE.

Pomáháme-li jiným lidem, když ukojujeme jejich světské potřeby, je to v pravdě velikou věcí, ale tato pomoc jest ještě větší, čím větší jest jejich potřeba a čím dalekosáhlejší jest naše pomoc. Když můžeme odstraniti něčí starosti jen na hodinu, tu jest mu tím vskutku pomoženo, ale stane-li se to na celý rok, bude mu pomoženo více a když by mohly býti odstraněny navždy, bude to pomocí největší, jaké mu můžeme poskytnouti.

Duchovní poznání jest jedinou pomocí, která může navždy odstraniti naše utrpení — veškeré jiné vědomí ukojí naše touhy jenom na krátkou dobu. Teprve když se změní podstata člověka, zmizí také jeho žádosti na věky. Jenom poznáním ducha bude zničena na vždy schopnost něčeho si přáti a proto pomůžeme každému člověku nejvíce, když mu pomůžeme duchovně. Kdo dává lidem duchovní poznání, jest největším dobrodincem lidstva a vždycky byli nejmocnějšími muži ti, kteří pomáhali lidem v jejich strázních duchovních, poněvadž je to základnou všeho jiného díla v životě.

Člověk duchovně silný a zdravý, bude silným i v každém jiném ohledu a dokud nenalezneme u lidí síly duchovní, nemůžeme ukojiti ani jejich potřeb fysických. U pomoci duchovní stojí nejblíže pomoc rozumová. Dar duchovního poznání jest mnohem výše, než potrava a oděv, ba jest ještě výše než když bychom člověku darovali život, poněvadž skutečný život lidský jest vlastně poznáním.

Nevědomost je smrt a vědění je životem. Život sám má velmi malou cenu, je-li to život v temnotách, který tápe mezi nepoznáním a bídou. Nejbližší pomocí vedle toho jest pomáhati lidem fysicky.

Když tedy pozorujeme, jak jiní pomáhají, nesmíme se při tom dopouštěti chyby a nesmíme se domnívati, že pomoc tělesná jest jedinou pomocí cennou. Fysická pomoc jest nejposlednější a nejmenší, poněvadž neskýtá nasycení trvalého. Nepříjemný pocit, který mám, když jsem hladov, mohu odstraniti jídlem. Ale hlad se zase vrátí. Bída může přestati jen tehdy, když jsem ukojen tak, že jsem se ocitl nad veškerou potřebou — pak mne již hlad nemůže činiti nešťastným. Žádné zoufalství, žádné utrpení a žádná starost se mne již nemohou dotknouti. Proto pomoc, jejímž jest cílem, učiniti nás duchovně silnými, jest pomocí nejvznešenější — vedle ní stojí nejblíže pomoc rozumová a pak pomoc fysická.

Utrpení světa nelze vyléčiti pouhou pomocí fysickou. Dokud se lidská povaha nezmění, budou se vynořovati fysické potřeby vždy znovu a utrpení bude stále pociťováno. Žádné nahromadění fysické pomoci nevysvobodí svět z bídy. Jediné řešení tohoto problemu všeho zla ve světě jest učiniti lidstvo

čistým. Nevědomost jest matkou všeho zla a všeho utrpení, které vidíme. Dejte lidem světlo, nechte je vyrůsti tak, aby se stali duchovně silnými a když to dovedete a když celé lidstvo bude čisté, duchovně silné a vychované, teprve pak, ale nikdy dříve, se ukončí bída tohoto světa. Kdybychom i každý dům v kterékoliv zemi proměnili v útulek milosrdenství a kdybychom veškeré země naplnili nemocnicemi, potrvá přece jen bída a utrpení dále, dokud se charakter člověka nezmění.*)

Čteme znovu a znovu v Bhagavad Gitě, že musíme nepřetržitě býti činni, ale veškerá činnost musí býti složena z dobra a zla. Nemůžeme učiniti nic, aby v tom nebylo něco dobrého a právě tak nemůžeme nic učiniti, aby to někde někoho nezarmoutilo. Každý čin musí býti nutně směsí dobra a zla, ale přece jen máme býti činni nepřetržitě. Dobro i zlo budou míti svoje následky a vytvoří si svoji karmu. Dobré jednání přenese na nás dobré působení, ale zlé přinese působení zlé. Dobro i zlo jsou však stejně pouty duše. V Bhagavad Gitě jest udáno rozřešení této otázky, a sice v tom smyslu, že nepřipoutáme-li sami sebe ke své činnosti, nemůže pak na nás nijak působiti. Pokusme se pochopiti, co jest míněno touto neodvislostí od činností.

Základní myšlenka Bhagavad Gity jest: „Budiž vaše činnost nepřetržitá, avšak nelpěte na ni.“ Slovo

*) Proto také veškeré snahy moderního socialismu se musí minouti cílem, zvláště již z toho důvodu, že chtějí určité třídy a vrstvy lidu dosáhnouti zlepšení poměrů prostředky násilnými. Vše ve vesmíru děje se pozvolným vývojem, ale jistě — příroda nečiní nikdy skoků a kde člověk zasáhne rušivě do jejího řádu, zklame se hrozně a sklidí tím větší utrpení než kterému chtěl uniknouti. Pozn. překl.

„samskara“ lze přeložiti přibližně „tendencí“, nebo náklonností. Jestliže použijeme pro lidskou mysl podobenství, jako by byla jezerem, tu vidíme, že malé i velké vlny nezmizejí nadobro, když se utiší, nýbrž že zanechají za sebou jisté stopy a možnost pro budoucnost, aby každá jednotlivá vlna se zase mohla vynořiti. Tato stopa s možností opětného vynoření vlny je tím, co nazýváme v sanskrtu samskara.

Každá naše činnost, každý pohyb těla a každá myšlenka v mysli zanechá takový dojem na podstatu duše, a i tehdy, když tyto stopy nejsou na povrchu viditelny, jsou přece dosti mocné, aby pod povrchem působily v podvědomí. To, co jsme, jest určeno každým okamžikem konečným součtem těchto dojmů na mysl. Když jest v někom převaha dobrých dojmů, bude jeho charakter dobrý a naopak, bude-li převaha dojmů špatných, bude charakteru špatného. Když člověk slyší neustále zlá slova, když myslí zlé myšlenky a dopouští se zlých skutků, naplní se jeho duše těmito dojmy nebo stopami a ty pak budou podvědomě ovládáti sklon jeho činnosti. A skutku, tyto dojmy pracují nepřetržitě a jejich vyjádření bude zlo. Takový člověk musí býti zlým. Nemůže za to — konečný součet těchto dojmů bude v něm mocným pérem ke špatným činům — bude strojem v rukou svých dojmů a ty ho donutí, aby činil zlo.

A právě tak, když jiný člověk má jen dobré myšlenky a činí dobře, bude konečný součet jeho dojmů dobrý. A tak bude podobným způsobem donucen i proti své vůli konati dobro. Když člověk vykonal tolik dobra a tolik dobra myslil, že v jeho povaze jest nepřekonatelný sklon k dobrým skutkům,

i proti jeho vůli, pak jeho duše v souhrnu svých sklonů mu nedovolí, aby vykonal něco zlého i kdyby chtěl. Jeho sklony mu v tom zabrání, neboť jest v jejich moci. Stalo-li se to, jmenujeme povahu takového člověka pevnou.

Jako želva, která vtáhla svoje nohy i svoji hlavu do nitra své skořepiny a nevystrčí je, i když jí usmrtíte nebo rozbijete na kusy, tak pevný jest i charakter onoho člověka, který ovládl svoje nitro a svoje orgány. Tímto neustálým působením dobrých myšlenek a dobrých dojmů, které táhnou na povrchu mysli, stane se sklon k dobru mocným a konečným výsledkem toho je, co nazýváme „indriyas" (ovládání orgánů citových a orgánů pohybu). Teprve pak bude vaše povaha upevněna a teprve pak dospějete ku pravdě. Takový člověk jest zabezpečen navždy, neboť nemůže se dopustiti ničeho zlého. Uveďte ho kamkoliv chcete, doveďte ho do jakékoliv společnosti, pro něj nebude nikdy nebezpečí.

Ale přece jen jest ještě jeden vyšší stupeň nad tento dobrý vnitřní směr. Je to touha po osvobození. Musíte věděti, že cílem všech způsobů yogy jest osvobození duše a každá yoga vede stejně, ač jinými cestami k témuž výsledku. A právě také i činností mohou lidé dospěti tam, kam došel Buddha meditací a kam došel Kristus modlitbou. Buddha byl Gnani*) a Kristus byl Bhakta.*) Ale oba dosáhli stejného cíle.

---

*) Rozuměj gnaňa yogi. Gnaňa yoga jest cesta filosofická čili cesta meditace. Bhagta yoga jest cesta lásky k Bohu a milosrdenství. Pozn. překl.

Obtíž jest v tomto: osvobození znamená naprostou volnost, úplné odpoutání od dobra jako od zla. Zlatý řetěz jest právě tak řetězem jako železný. V mém prstu vězí trn a já používám jiného trnu, abych prvý vytáhl — ale pak oba zahodím. Není naprosto nutno druhého trnu si ponechati, neboť oba jsou přece jenom trny a tak musíme čeliti zlým sklonům dobrými. A špatné stopy v naší mysli je třeba potlačiti svěžími vlnami stop dobrých a to tak dlouho, pokud špatné nezmizejí nebo pokud nejsou nadobro potlačeny, anebo pokud se neskrývají jako by byly na uzdě v nějakém koutku naší mysli. Ale potom musíme také zvítěziti nad sklony dobrými a tím docílíme, že z člověka závislého se stane člověk nezávislý.

Jednejte, ale nedopusťte, aby váš čin nebo vaše myšlenka zanechaly hluboký dojem ve vaší mysli, dopusťte, aby malé vlnky přišly, dopusťte, aby veliké činy vzešly z mozku nebo ze svalu, ale nedovolte jim, aby učinily hluboký dojem na duši.

Jak to lze provésti? Vidíme, že dojem každého činu, se kterým spojíme svoje já, zůstává. Mohu potkati přes den na sto osob, ale mezi nimi bude jedna, která se mi líbí. A když pak v noci odejdu do soukromí a pokusím se mysliti na veškeré jejich obličeje, tu se mi objeví jenom jediný, který jsem viděl jen minutu a který jsem miloval. Avšak všechny ostatní zmizely. Moje lpění na této jedné osobě způsobilo hlubší dojem na moji mysl, než veškeré obličeje ostatní. Fysiologicky byly všechny dojmy stejné, každý onen obličej se zrcadlil na mé sitnici a mozek přijal obraz a přece jen nevznikl stejný do-

jem na moji mysl. Ale pokud se týče oné osoby, kterou jsem viděl jenom na okamžik, přijal jsem z ní přece jenom hlubší dojem, poněvadž ostatní obličeje nenalezly v mé duši myšlenkového spojení. Mnohé z nich mně byly snad úplně nové, byly to obličeje, na které jsem nikdy před tím nemyslil, ale onen jediný, který se mimo mne plaše mihl, nalezl v mém nitru jisté pojítko. Možná, že jsem si jeho obraz představoval již před lety, že jsem o něm věděl různé věci, a tak tento jediný nový zjev nalezl ve mně na sta příbuzných představ a probudil veškeré tyto řetězy ideí. Dojem tohoto obličeje na moje duchovní vnímání byl stokráte mocnější než celé pozorování všech ostatních rozmanitých obličejů dohromady. — A když se něco podobného udá, vznikne tím okamžitě mocný dojem na mysl.

Proto buďte neodvislí. Dovolte, aby věci mimo vás byly v činnosti, nechte pracovati svoje mozkové buňky, nechte je nepřetržitě pracovati, ale nedopusťte, aby i nejmenší vlnka ovládla vaši duši.

Pracuj, jako bys byl na této zemi cizincem, jako člověk, který se tu zdržuje jenom krátkou dobu, pracuje nepřetržitě, ale nedej se ničím vázati. Býti přivázán, jest strašné. Tento svět není naším obydlím, neboť jest pouze jednou z mnohých stanic, kterými procházíme. Pomněte na veliké slovo indického mudrce: „Celá příroda jest pro duši, ale duše není pro přírodu!" Pravou příčinou existence přírody jest vychování duše. Jiného významu příroda nemá. Jest zde proto, poněvadž duše musí dosáhnouti poznání, aby se poznáním osvobodila.

Kdybychom na to stále pamatovali, nepřipoutávali bychom se nikdy k přírodě a věděli bychom, že příroda jest knihou, ve které máme čísti. A když bychom dospěli k tomuto poznání, bude nám tato kniha bezcennou. Ale místo toho stotožňujeme se sami s přírodou a domníváme se, že duše jest zde pro přírodu, tak jako ono přísloví, které praví, že člověk „žije, aby jedl", a jiný „že jí, aby žil." Dopouštíme se neustále této chyby a považujeme přírodu za svoje já a spojujeme se s ní. A jakmile vzejde toto připoutání, ukáže se ihned také hluboký dojem na duši, dojem tak mocný, že nás zotročuje a nutí nás, abychom pracovali jako ve jhu.

Veškerou podstatou tohoto poučení jest, abyste pracovali jako páni a nikoli jako otroci. Jednejte neustále, ale nepracujte o pracích otrockých. Což nevidíte, jak každý pracuje? Nikdo nemůže odpočívati. Devadesátdevět procent lidstva pracuje jako otroci a výsledkem jest bída — poněvadž je to práce sobecká. Buďte činni prostřednictvím volnosti! — Buďte činni láskou! Slovo láska jest obtížně pochopitelno, neboť ona nepřichází nikdy, dokud nemáme svobody. Otrok lásky nezná. Když si koupíte otroka a vsadíte ho do pout a necháte ho pro sebe pracovati, bude to činiti jako zvíře, kterému dáme nositi náklad, ale bez lásky. A když sami pracujeme pro svět jako otroci, není to spojeno s láskou a není to práce správná.

Právě tak je to také s naší činností k našim příbuzným a přátelům, ba i k nám samým. Představte si muže, který miluje nějakou ženu. Chce, aby náležela jenom jemu a pociťuje neustále nejprudší žárli-

vost. Ona musí vedle něho seděti, státi a na jeho příkaz musí jísti a se pohybovati. Ale ve skutečnosti jest jejím otrokem. To ovšem není láskou, nýbrž jakousi nemocnou zamilovaností otroka, která se za lásku vydává. Nemůže to býti láska, poněvadž je to bolestné. Když ona žena nečiní to, co onen muž chce, způsobí mu to bolest. Ale láska nezná žádné bolestné reakce. Láska přináší jen reakci bohatou požehnáním a jestliže jím není doprovázena, není láskou a pak považujeme za lásku něco zcela jiného.

Když se vám podařilo milovati vašeho manžela nebo ženu, nebo děti, celý svět a vesmír tak, aby z toho nevznikala bolestná reakce, ani žárlivost nebo jiný, jakýkoliv pocit sobecký — pak jste na cestě státi se neodvislými.

Krishna praví: „Pohleď na mne — Ardžuno! Kdybych na okamžik přestal působiti, zemřel by celý vesmír a přece jen z vesmíru nic nezískávám. Jsem Pán a nic z vesmíru nezískávám. Proč tedy působím? Poněvadž svět miluji." Bůh není vázán, poněvadž miluje; každá skutečná láska vás osvobozuje. Jest nutno, abyste věděli, že kdekoliv naleznete toto připoutání, toto mocné chvění, je to pouto fysické, je to jakýmsi fysickým přitahováním mezi různými částečkami hmoty, je to jakási síla, která k sobě přibližuje více a více dvě tělesa, a když se nemohou spojiti, způsobuje to bolest. Ale tam, kde jest skutečná láska, neočekává pražádného tělesného sblížení. Ono druhé tělo může býti na tisíce mil vzdáleno a láska zůstává stejná. Ona neumírá, a nikdy také nevznikne bolestná reakce. Dosáhnouti tohoto odpoutání jest skoro prací na celý život, ale

jakmile dospějeme k tomuto bodu, dosáhli jsme cíle a stali jsme se volnými. Pouta přírody z nás spadnou a my uvidíme přírodu, jakou ve skutečnosti jest. Pak nám již příroda nebude kouti nových pout. Stojíme zde úplně osvobozeni a výsledky naší práce jsou nám lhostejny. Kdo dbá o to, zdali výsledek bude dobrý nebo špatný? Člověk, který pracuje ve volnosti, netáže se po výsledcích. Očekáváte od svých dětí odplatu za to, co jste jim dali? Vaší povinností jest pracovati pro ně a tím jest věc odbyta. Můžete-li něco vykonati pro nějakou osobu nebo město, nebo stát, učiňte to, ale postavte se při tom na totéž stanovisko jako vůči svým dětem: nic za to neočekávejte.

Jestliže se dovedeš vžíti vždycky do úlohy dávajícího, takže vše, co dáváš, jest dobrovolnou nabídkou světu, a dovedeš-li toho bez jediné myšlenky na odplatu, tu je to působením, které není spojeno s odvislostí. Odvislost přichází jen tehdy, když něco očekáváme.

Tato idea naprostého obětování sebe jest osvětlena následujícím vyprávěním. Po bitvě u Kurukshetry provedlo pět bratří Pandaovců velikou obětní slavnost, při které bylo obdarováno obrovskými dary mnoho chudých. Celý národ jevil svůj úžas nad velkolepostí a bohatstvím obětí a tvrdil, že svět něco podobného dosud nespatřil.

Ale po oběti přišel malý ichneumon,*) do půl těla byl zlatý a druhou půlí hnědý, a tento ichneumon se počal váleti na podlaze obětní dvorany.

*) Kůnovitý ssavec, žijící v Egyptě a Indii a jiných teplejších krajinách. Pozn. překl.

Potom promluvil k těm, kteří stáli kolem: „Vy jste všichni lháři! Tohle není žádnou obětí."

„Jakže?" vykřikli všichni. „Ty pravíš, že to není obětí? Což pak nevíš, jak bylo zlato a drahokamy rozhazováno mezi chudé, takže každý odešel bohat a šťasten? Byla to nejvelkolepější oběť, která kdy byla přinesena."

Ale ichneumon odpověděl: „Byla jednou malá vesnice, ve které bydlil jeden chudý brahmin se svojí ženou a se svým synem a snachou. Byli všichni velmi chudí a žili jenom z milodarů, které dostávali od lidí za kázání a vyučování. Ale tu se dostavila nouze a hlad, který trval v zemi tři roky a ubohý brahmin trpěl více než před tím. Konečně hladověla celá rodina již pět dnů a tu přinesl otec malý kukuřičný klas, který šťastně nalezl a rozdělil jej na čtyry díly, aby měl každý trochu potravy. Pak si z klasu připravili krmi. Ale právě, když se chtěli pustiti do jídla, zaklepal kdosi na dveře. Otec otevřel a přede dveřmi stál host. Ale v Indii jest host osobou posvátnou. Jest na čas svého pobytu bohem a podle toho s ním nutno zacházeti. Proto řekl chudý brahmin:

„Pojď sem, pane, jsi nám vítán!" a předložil hostu svůj podíl kukuřice, kterou host co nejrychleji spolkl a řekl:

„Ach, pane, vy jste mne usmrtil, neboť tato maličkost zvětšila jen můj hlad."

A tu řekla žena k svému manželovi:

„Dej mu také můj podíl!"

Ale muž odpověděl: „Ne, tak!"

Žena však trvala na svém a pravila:

„Je zde chuďas a naší povinností jako hospodářů jest, starati se o to, aby se nasytil. A mou povinností jako ženy jest, dáti mu svůj podíl, poněvadž vidím, že mu sám nemůžeš již nic poskytnouti."

Poté předložila hostu svůj podíl a on jej snědl. Ale pak řekl, že dosud cítí bolesti hladem.

Pak promluvil syn: „Vezmi také můj podíl, neboť jest povinností syna pomáhati, aby mohl otec plniti svoje závazky."

Host snědl i to, ale jeho hlad nebyl přece ukojen. Proto mu dala i synova manželka svůj podíl.

Když host snědl i to, nasytil se teprve a rozloučil se s nimi, požehnav jim. Téže noci zemřeli všechny čtyry osoby smrtí hladem. Několik zrnek z onoho klasu padlo na zem a když jsem se po nich válel svým tělem, pozlatila se jeho jedna polovina, jak vidíte dosud. Od té doby putuji po celém světě v naději, že naleznu ještě jednu takovou oběť, ale nikdy jsem podobné nenalezl a nikdy se druhá polovina mého těla neproměnila ve zlato. Proto pravím, že tohle zde není žádnou obětí."

KAPITOLA IV.

CO JEST POVINNOST?

Jest třeba, abychom věděli, co jest působení a při tom vzniká přirozená otázka, co jest naší po vinností? Mám-li něc vykonati, musím dříve věděti, co jest mou povinností a zda-li ji mohu splniti.

Pojem povinnosti jest zase u různých národů zcela rozdílný. Mohamedán považuje za svoji povinnost to, co jest psáno v jeho knize, t. j. v Koranu, Ind zase to, co jest v jeho knize, totiž Vedách a křesťan nazývá povinností to, co jest v bibli. A tak shledáváme, že o povinnosti jsou různé představy, které se mění podle různých oddílů lidského života, podle různých dob a národů. Pojem slova ‚povinnost' nelze naprosto definovati tak, jako každý jiný všeobecný abstraktní pojem. Lze o ní nabýti jenom jakési představy, když líčíme okolní poměry a jejich vliv, jakož i výsledky. Objektivní definici povinnosti jest naprosto nemožno dáti, poněvadž objektivní povinnost vůbec není. Ale za to jest po vinnost ve smyslu subjektivním.

Každý čin, který nás přibližuje k Bohu, jest činem dobrým a je též naší povinností, každý čin

který nás od Boha oddaluje jest činem špatným. Jest jenom jedna myšlenka, která všeobecně pro celé lidstvo každého věku, každé sekty nebo země platí, a tato myšlenka jest obsažena v sanskrtském výroku: „Neubližuj žádnému tvoru. Ublížiti nějakému tvoru jest zločinem a neubližovati mu jest ctností."

Nejvýš důležitým bodem, o němž nutno uvažovati, jest, že se máme vždycky snažiti, abychom se dívali na povinnosti jiných lidí jejich očima a abychom nikdy neposuzovali zvyky jiných plemen nebo národů podle sebe. „Nejsem měřítkem pro vesmír." To jest velká poučka, kterou si nutno zapamatovati. A druhá taková poučka zní: „Musím se přizpůsobiti světu a nikoliv svět mně." Proto vidíme, že okolí mění naše povinnosti, a že nejlepší, co ve světě můžeme činiti jest, vykonávati pokud můžeme nejlépe ony povinnosti, které nám v určité době přináleží. Plňme svoji povinnost, která nám byla uložena podle našeho zrození, a když jsme to učinili, plňme pak i tu, kterou nám ukládá naše postavení. Každý člověk jest v životě uveden do nějakého postavení a musí nejdříve plniti povinnosti svého stavu. V lidské povaze jest jedno veliké nebezpečí a sice to, že člověk se nedívá nikdy na sebe. Člověk totiž míní, že jest právě tak schopen seděti na trůně jako král. I kdyby tomu tak bylo, musil by přece nejdříve dokázati, že vyplnil povinnosti svého dřívějšího stavu a když to učinil, přistoupí k němu povinnost vyšší.

Později uvidíme, že i pojem povinnosti musí býti měněn a že největší dílo jest vykonáno pak, když za ním stojí pokud možno nejméně činných pohnu-

tek. Proto nás přivede práce z povinnosti tam, že budeme činni bez každé myšlenky na povinnost. Pak se stane naše působnost bohoslužbou — ne, ještě něčím vyšším, bude tu jen pro sebe samu. Ale to jest ideál a cesta k němu vede jen přes povinnost.

Přesvědčíme se, že filosofie, která v podobě etiky nebo lásky stojí za všemi povinnostmi, jest stejná s tou, která jest obsažena v každé formě yogy — že znamená zmenšování nižšího já, aby pravé já mohlo zazářiti a omezení mrhání sil na nižších životních úrovních, aby se duše sama mohla projeviti na úrovních vyšších. To lze provésti neustálým zapíráním nižších tužeb, což od nás právě povinnost mocně požaduje. Celý společenský řád se vyvinul tímto způsobem vědomě nebo nevědomě jako země činu, jako pole zjevů, na kterém omezením sobických přání otevíráme cestu nekonečnému rozvinu pravého lidství.

Ale povinnost jest zřídka sladkou. Jenom když láska maže její kola, běží lehce dále — jinak vzniká nepřetržité tření. Kteří rodiče mohou vyplniti svoji povinnost k dětem? Které děti to dovedou ke svým rodičům? Který muž ke své ženě? Která žena ke svému muži? Což se nesetkáváme v životě denně s případy tření? Povinnost jest sladká jenom skrze lásku a láska existuje jenom ve volnosti. A je to snad volnost býti otrokem smyslů, zlosti, žárlivosti, a sterých jiných nízkých věcí, které přicházejí každodenně v lidském životě? Ve všech těchto malých drsnostech, které nás v životě potkávají, jeví se nejvyšší výraz volnosti v tom, když je dovedeme unésti. Ženy, které jsou otroky svého vlastního

dráždivého a žárlivého temperamentu, svalují obyčejně vinu na svoje muže, aby, jak se domnívají, chránily svoji volnost, netušíce, že tím jen dokazují, že jsou otrokyněmi. A právě tak je to u mužů, kteří vidí věčně na svých ženách chyby.

Cudnost jest nejpřednější ctností u muže i u ženy a muž, který i když zbloudil, nemůže býti přiveden na pravou cestu ani něžnou, milující a cudnou ženou, jest ve skutečnosti velmi vzácný. Tak špatným tento svět přece jen není. Slyšel jsem všude ve světě o brutálních manželích a o nečistotě mužů, ale moje zkušenost mne přesvědčila, že jest právě tolik brutálních a nečistých žen.

Kdyby ženy v Evropě byly tak dobré a čisté, jak by se zdálo podle jejich tvrzení, a jak by chtěly, aby cizinec věřil, tu bych byl úplně jist, že by v této zemi nebylo jediného nečistého muže. Kým by se pak mohl muž znečisťovati? Kde jest nějaká brutálnost, nad kterou by nezvítězila čistota a cudnost? Dobrá a cudná žena, která na každého jiného člověka, kromě na svého muže, myslí jako na svoje dítě a která zaujme ke všem mužům stanovisko matky, stala by se v síle čistoty tak velikou, že by nebylo jediného muže, který i kdyby byl sebe brutálnější, by nepocítil v její přítomnosti ovzduší svatosti! A podobně musí každý manžel všechny ženy s výjimkou své vlastní viděti ve světle takovém, jako by byly jeho matkou, dcerou nebo sestrou. Ale muž, který chce býti učitelem náboženství, musí hleděti na každou ženu jako na svou matku a tak se k ní také musí chovati.

Postavení matky jest nejvyšší ve světě, poněvadž je místem, kde se lze naučiti největší nezištnosti a kde ji lze také vykonávati. Jen láska boží jest jedinou láskou, která stojí nad lásku mateřskou. — Každá ostatní láska stojí hlouběji. Povinností matky jest mysliti nejdříve na svoje děti a pak teprve na sebe. Ale když místo toho rodiče myslí nejdříve vždycky na sebe, i v takových nepatrných věcech, jako jest jídlo a pití, chápajíce se pro sebe nejlepších soust a ponechávajíce dětem jen to, co mohou lapnouti, tu jest výsledkem vždy, že poměr mezi rodiči a dětmi se stane podobný poměrům, jaký zavládá mezi ptáky a jejich mláďaty, kteří, jakmile se naučí létati, již rodičů neznají.

Požehnaný vpravdě jest muž, který se dovede dívati na ženu jako na zástupkyni Matky Boží. A požehnaná vpravdě jest žena, které muž znamená Boha Otce. Požehnané jsou děti, které považují svoje rodiče jako za božstva na zemi se projevující.

Jediným prostředkem povznésti se jest konati povinnost, která jest nám právě vložena do ruky, čímž se posílíme a budeme stoupati vždy více, až dospějeme na nejvyšší stupeň. Také nesmíme povinnost podceňovati. Člověk, který koná nižší práci, není proto hrubším člověkem než ten, který koná dílo vyšší. Neměli bychom člověka posuzovati podle povahy jeho povinností, nýbrž podle způsobu, jak je plní. Způsob, jak je plní a síla, se kterou je plní, jsou zkušebným kamenem každého člověka. Obuvník, který dovede zhotoviti v nejkratší době dobrý a pevný pár střevíců, jest podle svého díla lepším člověkem než profesor, který mluví denně nesmysly.

Jistý mladý sanyasin šel do lesa, meditoval tam a modlil se a prováděl dlouhou dobu yogu. Po dvanáctileté namáhavé práci a cvičení seděl jednoho dne pod stromem, když náhle spadlo na jeho hlavu několik suchých listů. Zvedl hlavu a spatřil vránu a jeřába, kteří spolu zápasili na vrcholu stromu, což ho velice rozčililo. I pravil: „Jak se můžete odvážiti shazovati na moji hlavu tyto suché listy." A když se tak na ně rozhorleně díval, vyšel z jeho hlavy ohnivý paprsek, yogická síla*) a spálil ptáky na popel. Sanyasin se velice radoval a byl téměř bez sebe štěstím nad projevem této síly, která mu dovolila usmrtiti jediným pohledem vránu i jeřába.

Záhy potom musil jíti do města, aby si vyžebral chléb, a když přišel k jedněm dveřím, zavolal: „Matko, dejte mně jísti!" Nějaký hlas z nitra domu odpověděl: „Počkej trochu, synu můj!"

Ale mladík si myslil: „Ty ubohá ženo se odvažuješ a chceš mne nechat čekati? Neznáš dosud mé moci!"

Zatím kdy si to myslil, ozval se uvnitř nanovo hlas: „Hochu, nebuď tak domýšlivým. Zde není ani vran ani jeřábů!"

Sanyasin byl jat velikým úžasem, ale musil stále ještě čekati. Konečně vyšla nějaká žena a on jí padl k nohám a tázal se: „Matko, jak jsi to mohla věděti?" A ona odpověděla: „Milý synu, neznám ani

---

*) Při yogických cvičeních se probudí v člověku jistá síla, která dřímá na jednom místě blíže konce páteře a sluje kundaliny. Tato síla vystoupí dechovým a jiným cvičením do hlavy, načež ji může yogi ovládati. V různých starých indických spisech, které popisují magické schopnosti yoginů, se tvrdí, že touto silou, jež působí jako blesk, možno mrtvé křísiti a živé okamžitě usmrcovati. Pozn. překlad.

vaší yogy, ani vašich cvičení. Jsem docela obyčejnou a všední ženou, ale nechala jsem tě čekati, poněvadž můj muž leží nemocen a já jej musím ošetřovati, poněvadž je to mojí povinností. Po celý svůj život jsem se snažila plniti svoji povinnost. Dokud jsem byla svobodná, konala jsem svoji povinnost jako dcera a teď, když jsem provdána, plním ji zase. To je celá yoga, kterou konám já. A při tomto plnění své povinnosti jsem byla osvícena. Tak jsem mohla čísti tvoje myšlenky a zvěděla jsem i to, co jsi činil v lese. Ale chceš-li zvěděti něco vyššího než toto, tu jdi do toho a toho města na trh. Tam nalezneš řezníka a ten ti něco poví, z čehož budeš velice potěšen, až to zvíš."

Sanyasin si myslil: „Proč bych měl jíti do toho města a ještě k tomu k nějakému řezníkovi?" (Řezníci jsou v naší zemi nejnižší kastou, slují chandalas a lidé se jich nedotýkají, poněvadž jsou řezníky. Vykonávají také práce metařů ulic atd.)*)

Ale po tom, co viděl, otevřel se trochu jeho duch a on šel přece do města a na trh, a tam spatřil v jisté vzdálenosti nějakého velmi tlustého řezníka, který velikými noži sekal do zvířecích těl a s různými lidmi se hádal a smlouval.

Mladý muž pravil: „Bože, pomoz mi, jest toto onen muž, od kterého se mám něčemu naučiti? Je-li opravdu něčím, tu jest vtělením nějakého démona." Mezitím pohleděl na něj řezník a řekl: „Swami, poslala tě sem ona žena? Sedni si a počkej až budu hotov se svým obchodem." A Swami si myslil: „Jakpak se mi asi povede zde?" Ale proto se

*) Rozuměj v Indii. Pozn. překl.

přece posadil a řezník obchodoval dále, a když ukončil svůj prodej a koupi, vzal vyzískané peníze a pravil k sanyasinovi:

„Pojď se mnou, pane, pojď do mého domu.“

A potom šli a muž mu nabídl sedadlo před domem a řekl: „Čekej zde,“ a vstoupil do domu, kde bydlil jeho otec a jeho matka. Tam je umyl a dal jim jísti a učinil jim vše pro pohodlí, co jen dovedl a pak zase vyšel a posadiv se před sanyasina, pravil: „Nuže, pane, přišel's sem, abys mne navštívil. Co pro tebe mohu učiniti? Poté mu předložil veliký sanyasin několik otázek o Bohu a duši a řezník mu pak odpověděl přednáškou, jež jest obsažena v knize „Viada Gita,“ kteráž jest v Indii knihou velmi slavenou. Jest v pravdě nejvyšším vzletem ve vedantě, nejvyšším metafysickým pojednáním. Slyšeli jste o Bhagavad Gitě, o kázání Krishnově. Až budete s touto knihou hotovi, budete čísti Viada Gitu, neboť ona jest nejvyšší z celé vedantické filosofie.

Když řezník skončil, žasl sanyasin a pravil: „Proč pak jsi s takovým poznáním, jako máš, v tomto těle? Proč pak jsi v těle řezníkově a proč vykonáváš takovou ohyzdnou protivnou práci?“

„Synu můj,“ odpověděl chandala, „žádná povinnost není ohyzdná a žádná povinnost není nečistá. Moje zrození, poměry, a okolí byly již takové. Ve svém chlapeckém věku jsem se vyučil obchodu, ale nelpím na ničem a hledím vykonávati svoji povinnost! Hledím konati svoji povinnost jako hospodář a snažím se činiti všechno tak, jak jen dovedu, abych učinil svoje rodiče šťastnými. Neznám ani tvé yogy, aniž jsem sanyasinem a také jsem nikdy ne-

opustil světa a nikdy jsem neodešel do světa, ale vše to jsem obdržel jen proto, že jsem vykonával povinnosti svého stavu.

V Indii jest jeden mudrc, jeden veliký yogi, nejpodivuhodnější člověk, kterého jsem kdy viděl. Ale je to člověk zvláštní. Nechce nikoho poučovati. Když mu položíš otázku, neodpoví ti. Jest mu to příliš mnoho, zaujmouti postavení učitele. A on ho zaujmouti nechce. Když se na něco otážeš a když pak několik dnů čekáš, tu v rozprávce se dotkne sám onoho předmětu a osvítí jej nádherným světlem. Jednou mi pověděl o tajemství lidské činnosti a řekl mi toto: „Nechte účel a prostředky spojovati se v jedno — to jest tajemství činnosti. — Když pracujete, nemyslete kromě toho na nic jiného. Čiňte to jako bohoslužbu, jako nejvyšší bohoslužbu a v oné době obětujte bohu svůj celý život." Tak také vykonávali v onom vypravování řezník a žena svoji povinnost s radostí, z celého srdce a s dobrou vůlí a výsledkem bylo, že byli osvíceni a že podali vlastní důkaz, že správné plnění povinností na každém životním stupni a že „neodvislost" vedou k Nejvyššímu.

KAPITOLA V.

POMÁHÁME SOBĚ A NIKOLIV SVĚTU.

„Plniti svoje povinnosti vůči jiným“ znamená jiným pomáhati a prospívati světu. Proč máme světu prospívati? Zdánlivě proto, abychom světu pomohli, ale ve skutečnosti, abychom pomohli sobě. Měli bychom se vždycky snažiti pomáhat světu. To by mělo býti nejvyšší naší hybnou silou, ale když tuto věc vyšetřujeme bedlivěji, shledáváme, že svět naší pomoci nepotřebuje. Tento svět nebyl stvořen proto, abys přišel ty nebo já a abychom mu pomáhali. Četl jsem jednou jisté kázání, v němž bylo řečeno: „Tento celý krásný svět jest velmi dobrý, poněvadž nám poskytuje čas a příležitost pomáhati jiným.“

Zdánlivě to bylo řečeno s pocitem velmi krásným, ale v jistém smyslu to bylo rouhání. Či není to snad rouháním, říci, že svět potřebuje naší pomoci?

Nemůžeme ovšem popříti, že jest ve světě velmi mnoho bídy. A proto jíti a pomáhati jiným jest nejvyšší vzpruhou, kterou můžeme míti, ačkoliv se v určité době přesvědčíme, že tím pomáháme jenom sami sobě.

Jako chlapec jsem měl párek bílých myšek. Byly v malé klícce, ve které byla pro ně udělána malá kolečka. A když myšky se pokoušely běhati v kolečkách, točila se a točila, ale myšky se přes to nikam nedostaly. A právě tak se to děje se světem a s námi, když mu chceme pomáhati. Jedinou pomocí pro svět jest, když získáte duchovního výcviku.

Tento svět není ani dobrý ani zlý, neboť každý člověk si vytváří svět pro sebe. Když o světě počne přemýšleti slepec, tu se mu zdá, že je svět buďto měkký nebo tvrdý, studený nebo teplý. Jsme hromádkou štěstí nebo neštěstí — to můžeme spatřiti ve svém životě stokráte. A pravidlem jsou mladí lidé optimisty a staří jsou škarohlídy. Mladí mají před sebou celý život a staří naříkají, že jest jejich dnů na mále. A mučí svůj mozek sterými různými žádostmi, které se jim nemohly splniti. Život jest pro ně ukončen. Ale mladí i staří jsou pošetilci.

Tento život není dobrý ani zlý. Když jest nám jen teplo, říkáme: „Jak krásný jest oheň!" Ale když si spálíme prsty, tu oheň káráme. A přece nebyl ani dobrý ani zlý. Podle toho, jak ohně používáme, probouzí v nás pocit dobra nebo zla a právě tak je to i se světem. Jest dokonalý. Touto dokonalostí míníme, že jest dokonale schopen vyplniti svůj účel. Můžeme býti všichni úplně přesvědčeni, že svět bude pokračovati a že nemusíme nijak namáhati svých hlav, abychom mu pomohli. Ale přes to musíme vykonávati dobro. Jest to naší nejvyšší vzpruhou a pak nesmíme nikdy zapomínati na to, že pomáhati jest naší výsadou.

Nestav se v duchu na podstavec, abys vzal pět haléřů a řekl: „Zde máš, chudý muži!" nýbrž buď vděčný, že ten ubožák jest zde, aby sis mohl sám pomoci, když mu něco dáš. Požehnaným není příjemce, nýbrž dárce. Buďte vděčni, že jest vám dovoleno používati síly své blahosklonnosti a svého milosrdenství ve světě a že se tím můžete státi čistými a dokonalými. Veškeré dobré činy směřují k tomu, aby nás učinily čistými a dokonalými. A co můžeme konečně činiti? Vystavěti nemocnici nebo silnice, nebo útulky? Můžeme organisovati blahovolné ústavy a sebrati na ně dva nebo tři miliony dolarů. Za jeden milion můžeme vystavěti nemocnici, za druhý můžeme dávati plesy a píti šampaňské a z třetího nechte úředníky polovici ukradnouti a zbytek může býti konečně vynaložen na chudé. Ale co to vše znamená? Jediná prudká vichřice může v pěti minutách vše zničiti, co jsme zbudovali. Co si pak počneme? Sopečný výbuch může pohltiti veškeré naše silnice, nemocnice, města a budovy.

Proto zanechme všeho pošetilého žvastu o pomáhání světu. On nečeká ani na tvou ani na moji pomoc, ale přece jen musíme býti v neustálé činosti a konati dobro, poněvadž jest požehnáním pro nás samé. Je to jediná cesta, na které můžeme dojíti k dokonalosti. Žádný žebrák nám není nikdy dlužen jediného haléře, ale my jsme dlužni jemu, poněvadž nám dovolil, účastniti se na něm svým soucitem a svými silami. Jest naprosto zvrácené věřiti, že jsme světu prokázali něco dobrého, nebo že tak můžeme učiniti, či že jsme pomohli těm nebo oněm lidem. Je to myšlenka pošetilá a každá myšlenka pošetilá

přináší utrpení. Domníváme se, že jsme někomu pomohli a očekáváme od něho dík. A poněvadž nám ho nevzdává, jsme tím nešťastni. Proč bychom něco očekávali? Kdybychom opravdu na ničem nelpěli, unikli bychom této bolesti marného čekání a mohli bychom vykonávati ve světě dobré dílo. Z takové práce nám nevzejde nikdy utrpení nebo pocit, jako bychom byli nešťastni, nikdy se to neudá při díle vykonaném bez odvislosti. Ale tento svět vytrvá se svým štěstím a neštěstím na celou věčnost.

Jednou byl jistý cizí muž, který potřeboval peněz a kdesi slyšel, že kdyby se někomu povedlo chytiti nějakého ducha nebo strašidlo, mohl by mu poručiti, aby mu přinesl peníze nebo vůbec vše, co by si přál. Proto se velice namáhal, aby nějakého ducha chytil. Hledal člověka, který by mu mohl takového ducha opatřiti a konečně nalezl jistého mudrce, jenž měl veliké síly a útočil naň, aby mu pomohl. Mudrc se ho tázal, co chce s duchem počíti a muž odpověděl:

„Potřebuji nějakého ducha, aby za mne pracoval. Nauč mne, o pane, jak bych mohl nějakého chytiti, neboť si toho velmi přeji."

Ale mudrc odpověděl: „Nerozčiluj se a jdi domů."

Následujícího dne šel onen muž zase k mudrci a počal plakati a prositi.

„Dej mi nějakého ducha. Musím mít nějakého ducha, pane, aby mně bylo pomoženo!" Konečně to bylo mudrci přílišno a on řekl: „Vezmi si tento amulet a opakuj kouzelné slovo a duch pak přijde a co mu rozkážeš, to učiní. Ale měj se na pozoru!

Duchové jsou děsné bytosti a musí míti stále něco na práci. Jestliže zmeškáš dáti mu nějaké práce, bude tě to státi život."

Ale chudý muž odpověděl: „To jest snadné! Mohu mu dáti práci na celý život!"

Potom odešel do lesa a po dlouhém opakování magického slova zjevilo se mu obrovské strašidlo s velikou tlamou a řeklo: „Jsem duch a byl jsem přemožen tvým kouzlem. Ale musíš mne nepřetržitě zaměstnávati. V okamžiku, kdy ustaneš a nedáš mně další práce, usmrtím tě." A muž pravil: „Vystav mně palác!" A duch odpověděl: „Jest vykonáno — palác jest vystavěn."

„Přines mi peníze!" zvolal muž.

„Zde máš peníze," odpovědělo strašidlo.

„Posekej tento les a vystav na jeho místě město."

„Již se stalo," řekl duch, „co dále?"

Ale teď zachvátil muže strach a úzkost a řekl: „Teď již nemohu dáti nic na práci! Vždyť on vykoná vše v okamžiku!" Ale duch křičel:

„Dej mi nějakou práci, nebo tě sním."

Ubohý muž však nemohl najíti dalšího zaměstnání pro ducha a velice se bál. A pak se dal do běhu a běžel a běžel a přiběhl konečně k mudrcovi a naříkal:

„Ach, pane, zachraň mně život!"

Mudrc se ho tázal, co se stalo a muž odpověděl. „Nemohu již duchovi dáti žádné práce. Vše, co mu nařídím, vykoná v okamžiku a pak mně hrozí, že mne pohltí, když mu nedám další práce." A v tom již přišlo také strašidlo a řvalo: „Pohltím tě!" a

chtělo onoho člověka pozříti. Uoožák se počal chvěti a prosil mudrce, aby mu zachoval život. Mudrc pravil: „Naleznu pro tebe východisko z této nesnáze. Pohleď tamhle na toho psa se zahnutým ohonem. Vytas rychle svůj meč a utni mu ohon a poruč strašidlu, aby ohon narovnalo." Muž utnul psovi ohon a podal jej duchovi, řka: „Narovnej mně tento ohon."

Duch jej vzal a pomalu jej narovnával, ale jakmile jej pustil, zatočil se nanovo. A znovu a znovu jej narovnával s největší horlivostí, ale zcela nadarmo, neboť jakmile jej chtěl pustiti, stočil se zase jako dříve. Den za dnem pokračovalo strašidlo ve svém marném namáhání, až konečně umdlelo a řeklo: „Nikdy v životě jsem nebyl v takových rozpacích. Jsem již starý, veteránský duch, ale nikdy mne nepotkalo něco tak mrzutého. Chtěl bych se s tebou nějak vyrovnati. Ty mne propustíš a já ti dám vše, co jsem pro tebe vykonal a slíbím ti, že ti nijak neublížím." A chudý muž byl velmi spokojen a přijal tuto nabídku s největší radostí.

Tento svět jest jako onen psí ohon a lidé se pokoušejí od staletí, aby jej narovnali. Ale jakmile povolí, stočí se nanovo jako dříve. Jak by také mohlo býti jinak? Nejdříve musíme věděti, jak máme neodvisle pracovati a pak nebudeme fanatickými. Když poznáme, že tento svět jest jako stočený psí ohon a že ho nelze nikdy narovnati, nestanou se z nás fanatikové, neboť ti nedovedou vykonati nikdy opravdové práce. Kdyby nebylo ve světě fanatismu, pokračoval by mnohem rychleji než jak se dnes děje. Jest proto pošetilým nesmyslem věřiti, že fanatismus působí nějak k pokroku lidstva. Naopak,

jest brzdou, poněvadž vyvolává nenávist a hněv a poněvadž popuzuje lidi, aby se vzájemně potírali, a aby pozbyli k sobě sympatií. To, co činíme a máme, považujeme za nejlepší věci ve světě a to, co nemáme, považujeme za bezcenné. Proto vzpomeňte často na onen svinutý psí ohon, když jste nakloněni státi se fanatiky. Není třeba, abyste se přepracovali, anebo abyste prací pozbyli spánku, neboť svět půjde přece svou cestou dále. Jen když se vyhnete fanatismu, bude vaše činnost dobrá. Jenom člověk s pozdviženou hlavou, člověk klidný s chladnými nervy a s dobrým úsudkem a člověk velkých sympatií a lásky vykoná dobré dílo. Neboť fanatik nemá sympatie.

KAPITOLA VI.

NEZÁVISLOST JEST DOKONALÝM SEBEZAPŘENÍM.

Tak jako každý čin, který z nás vychází, se zase k nám vrací, tak také mohou naše činy působiti na jiné lidi a jejich činy zase na nás. Možná, že jste všichni pozorovali sami, že když lidé se dopouštějí špatných činů, stávají se při tom sami špatnějšími a že když počnou konati dobro, stávají se silnějšími a silnějšími a že pak konají dobro stále. Toto zmnožení činů lze vysvětliti jen tak, že můžeme působiti vzájemně na sebe a že je toto působení zpětné*)

Uvádíme zde čtenářům porovnání z fysiky: když činím něco určitého, jest moje mysl v určité formě chvění. A každá mysl jiných lidí bude míti za stejných okolností sklon, aby podlehla mému vlivu. Když různé hudební nástroje leží v jednom pokoji,

*) Bližší výklady s praktickými pokyny, velmi podrobnými, které může každý bez námahy prováděti a jejichž výsledky se určitě záhy dostaví, nalezne čtenář v dílech Prentice Mulforda, amerického spisovatele okkultního, jenž jest u nás naprosto neznám a jichž první svazek pod titulem „Dar Ducha“ vyšel v nakladatelství Zmatlík a Palička, Praha-Letná, v překladu K. Weinfurtera. Pozn. překl.

tu, jak jste zajisté sami zpozorovali, jsou všechny nakloněny chvěti se stejným tónem, když se jeden z nástrojů hlasitě ozval.*) Podržme toto porovnání a pak můžeme říci, že všechny tyto nástroje měly totéž napětí, a že tedy podlehly stejným způsobem stejnému vlivu.

Představte si, že bych se dopustil nějakého zlého činu a že moje mysl by byla v jistém stavu chvění. Pak jest možno, že veškeří lidé, jejichž mysl jest ve stejném stavu, by mohli podlehnouti působení mých myšlenek. Když bych učinil něco dobrého, byla by moje mysl v jiném stavu napětí, a tu by byla pro veškeré lidi s myslí stejného napětí právě taková možnost, že podlehnou mému působení. Tato působící síla bude míti více nebo méně vlivu podle svého napětí. Jest zcela dobře možno, že právě tak jako světelné vlny, které musí často putovati miliony let než dospějí ke svému cíli, také tyto myšlenkové vlny cestují sta let než naleznou objekt, se kterým se chvějí souhlasně.**)

---

*) Mnohem vhodněji lze porovnati lidskou mysl se stanicí pro jiskrovou telegrafii. Na stanici vysílací pro bezdrátovou telegrafii jest vztyčena vysoká tyč, na jejímž vrcholu jest krátká tyč příčná. Toto zařízení se jmenuje antenna (tykadlo). Do této antenny se vysílají elektrické vlny určité délky, které se pak šíří rychle prostorem a ve všech jiskrových stanicích, jejichž přístroje jsou naladěny na stejnou délku elektrických vln, jsou jimi vyvolány telegrafické značky. — Lidská mysl je takovou stanicí, vysílající v astrálnu myšlenkové vlny různé délky. Dobré myšlenky jsou na př. delší a zlé jsou kratší. Jakmile se to stalo, spojí se člověk okamžitě se všemi lidmi, jejichž mysl je stejně naladěna s myslí jeho, ať ve smyslu dobrém nebo špatném a tímto spojením přitáhne k sobě nejen věci myšlené do světa hmotného, nýbrž i působí do jakékoliv dálky blahodárně nebo zle na svoje spolubližní. Pozn. překlad.

**) S touto poslední větou spisovatele, třeba že byla míněna obrazně, nemůžeme souhlasiti, poněvadž myšlenkové vlny se

Proto jest zcela dobře možno, že naše pozemské ovzduší jest naplněno takovými myšlenkovými vlnami dobrými i špatnými. Každá, jakýmkoliv mozkem vyzářená myšlenka vlní se dále, dokud nenalezne nějakého cíle, a každá mysl, která jest hotova některé tyto vlny přijmouti, ssaje je ihned do sebe. A tak člověk, chce-li učiniti něco špatného, uvede svoji mysl do jistého napětí a veškeré vlny, které jsou již v ovzduší a které jsou v napětí souhlasném, budou se namáhati, aby vnikly do jeho mysli. To jest příčinou, proč zlosyn obyčejně upadá do většího a většího zla. Jeho činnost byla totiž posílena.

Ale právě tak se to děje u člověka, který koná dobro. Takový člověk se otvírá sám všem dobrým vlnám, které jsou v ovzduší a jeho dobré činy budou posilovány. Proto při konání zla se vydáváme ve dvojí nebezpečí. Předně otvíráme dveře dokořán všem zlým vlivům, jež jsou kolem nás a za druhé tvoříme zlo, které bude působiti také na jiné. Když konáme dobro, činíme to pro sebe a pro jiné. — A stejně jako všechny ostatní lidské síly přijímají i tyto dobré i špatné síly posilu zvenčí.

Podle Karma Yogy nelze vykonaný čin dříve zničiti, dokud nepřinesl ovoce. Žádná moc v přírodě nemůže karmě zabrániti, aby nepřinášela svých výsledků. Dopustím-li se něčeho zlého, musím za to trpěti a žádná moc světa nemůže tomu zabrániti nebo to odložiti. A když učiním něco dobrého, není stejně žádné moci ve vesmíru, jež by mohla za-

šíří s obrovskou rychlostí, jakou si člověk vůbec představiti nemůže. Pozn. překl.

bránití, aby to neneslo svoje ovoce — ovšem dobré. Příčina musí míti svůj výsledek.

Ale teď přistupujeme k jedné velmi krásné a vážné věci v Karma Yoga, totiž, že naše činy dobré i zlé jsou spolu úzce sepiaty. Nemůžeme mezi nimi vésti nějaké hraniční čáry a nemůžeme říci: „Tento čin jest úplně dobrý a onen jest naprosto zlý!"

Není totiž jediného činu, aby v něm nebylo zároveň něco dobrého i zlého. Pokusím se vysvětliti to příkladem, jaký jest nejvíce na snadě. Mluvím k vám a možná, že někteří z vás si myslí, že konám něco dobrého. Ale zároveň usmrcuji bezpochyby tisíce mikrobů v ovzduší a proto tím jiným bytostem škodím. Když se nás nějaký čin dotýká zcela blízko a když se týká i těch, které známe, považujeme jej, když na ně učinil dobrý dojem, za čin dobrý. Řeknete na př., že moje řeč k vám, jest velmi dobrá. Ale mikrobové toho neřeknou. Mikrobů ovšem nevidíte, kdežto sebe vzájemně vidíte. Účinek na vás jest viditelný, ale na mikroby neviditelný.

A podobně také, když bychom rozebírali i svoje činy špatné, poznali bychom, že někde bylo každým z nich učiněno něco dobrého. „Ten, jenž odhaluje ve zlém činu zase něco dobrého, vypátral nějak a poznal tajemství činnosti."*) Ale co z toho násle-

*) Jinými slovy: Každý z nás jest povinen měřiti svoje činy neustále svým svědomím. Ono jest hlasem našeho vyššího Já a jestliže se tímto hlasem řídíme, poroste v nás a nakonec pronikne svou božskou silou veškeré naše konání tak, že se staneme nejen duchovně osvícenými, nýbrž i všechny naše činy se naší vnitřní podstaty netknou. Jestliže budeme čísti na př. bibli, zejména Starý Zákon z tohoto hlediska, porozumíme snadněji mnohému, co jinak jest naprosto nepochopitelné.
Pozn. překlad.

duje? To, že ať činíme tak nebo onak, není žádný čin naprosto čistý a že žádný nemůže býti také úplně nečistý, jestliže čistotou a nečistotou míníme neublížení jiným. Nemůžeme ani dýchati ani žíti, abychom jiným tvorům neškodili a každé sousto chleba, které jíme, jest jiným urváno od úst. Náš pouhý život zaviňuje, že jiné tvory o život připravujeme. Ať jsou to lidé nebo zvířata, nebo malé mikroby, něco vždycky vypuzujeme ze života. A poněvadž jest tomu tak, následuje z toho, že nelze prací dosáhnouti dokonalosti. Mohli bychom věčně působiti a pracovati a přece jen nenalezneme nikdy východiska z této začarované, bludné zahrady; můžete pracovati dále a dále a dále a konce se nedopracujete.

Za druhé musíme uvažovati o otázce druhé: Co jest účelem práce? Víme, že v každé zemi většina lidí věří, že musí někdy nastati doba, kdy tento svět bude dokonalý a kdy nebude ani nemoci, ani smrti, ani neštěstí nebo zkaženosti. Je to velmi dobrá myšlenka, jež může býti nevědomým vzpruhou ale přemýšlíme-li okamžik, poznáme, což jest vlastně zřejmo, že to tak býti nemůže. Jak by to mohlo býti, když pomyslíme, že dobro i zlo jsou jako lícem a rubem téže mince? Jak byste mohli míti dobro, aniž jste měli zároveň i zlo? Co máme rozuměti slovem „dokonalost?" Dokonalý život jest pojmem protismyslným. Život sám o sobě je neustálým zápasem mezi námi a vším, co jest mimo nás. Každým okamžikem bojujeme se zevní přírodou a jestliže podlehneme, ztrácíme života. Život je neustálým bojem o potravu a když nám potrava schází, zmíráme. Život není výjevem prostým, nýbrž velmi složitým.

A právě tento spletitý zápas mezi něčím niterným a zevním světem je to, co jmenujeme životem. A tak je zřejmo, že když se tento zápas skončí, přestává také život.

Ono „ideální" štěstí má znamenati, že každý zápas nadobro ustane. Ale pak musí také přestati život a zápas může ustati jen pak, když přestal život. A dále, dříve než dospějeme k tisícině onoho „šťastného stavu," bude již tato země vychladlá a my zde již žíti nebudeme. Proto nemůže tisíciletá říše býti na tomto světě, jestliže vůbec někde může býti.

Každý čin lásky, každá sympatická myšlenka, každý dobrý čin odnímá velmi mnoho z našeho malého já a činí, že při nich na sebe co nejméně myslíme, pročež jsou ony věci dobré. Zde shledáváme, že džnani, jako bhakta, jako karma yogi, se setkávají všichni na jednom bodu. Nejvyšším ideálem jest věčné a úplné sebezapírání, ve kterém není žádného „já", nýbrž kde jest všechno „ty" a karma yoga vede vědomě nebo nevědomě právě k tomu. Je to základnou veškeré morálky, ať tohoto naučení použijete u lidí, zvířat nebo andělů. Vždycky zůstává základní myšlenkou, a jedinou základní zásadou, která se táhne všemi mravními představami.

Na tomto světě naleznete různé třídy lidí. Nejdříve jsou tu boholidé, kteří se sami naprosto zapírají a kteří i s obětováním vlastního života činí jiným dobro. To jsou nejvznešenější ze všech lidí. Když se v některé zemi objeví takových lidí sto, pak věru nemusí ona země zoufati. Dále jsou dobří lidé, kteří prokazují jiným lidem dobro, pokud to ne-

škodí jim samým. A pak jest ještě třetí třída lidí, která jiným škodí jenom proto, aby škodila.

Tak jako na jednom pólu života jsou lidé dobří, kteří činí dobro jenom proto, že jest to dobro, tak jsou na druhém pólu lidé zlí, kteří činí zlo jen proto, že je zlem. Nezískávají při tom zhola nic, ale jejich povaha to vyžaduje. A tak vidíme, že člověk, jenž se sám obětuje, aby jiným prokázal dobro, člověk nejvyššího sebezapření, jest člověkem největším.

Povím vám dvě sanskrtská slova. Jedno z nich jest „pravriti", to jest přibližující se otáčení a druhé sluje „nivriti", což znamená otáčení se vzdalující. Přibližujícím otáčením jest to, co jmenujeme světem, ve kterém vládne „já" a „moje", je to svět, který „mne" obohacuje stále statky, penězi, mocí, jménem a slávou. Jsou to lidé, kteří neustále shrabují a kteří chtějí vždycky vše nahromaditi k jednomu středisku, jímž jest jejich „já." To jest pravriti, přirozený sklon každé lidské bytosti — pokud možno vše odevšad vzíti a nahromaditi to kolem jediného středu, kolem vlastního milého já. Když tato činnost počíná mizeti a když se počíná jeviti nivriti, to jest otáčení vzdalující se — pak teprve počíná morálka a náboženství. Oboje, pravriti i nivriti jsou v činnosti, ale jedno jest činností špatnou a druhé dobrou.

Toto nivriti jest základnou veškeré mravnosti a každého náboženství. A jestliže jest úplně dokonalé, znamená naprosté sebezapření a ochotu obětovati duši, tělo a vše bytosti jiné. Když člověk dospěje na tento stupeň, dosáhl dokonalosti karma yogy. Jest to nejvyšším výsledkem dobrých činů.

Když někdo nestudoval žádné filosofie a když nevěří v Boha a nikdy v něj nevěřil a když se nikdy v životě nemodlil, ale když ho prostá síla dobrých činů přivedla na tento stupeň, aby mohl svůj život a vše ostatní obětovati za jiné, pak dospěl k témuž bodu, k němuž došel člověk zbožný svými modlitbami a filosof svým vnitřním poznáním a pak vám bude jasno, že filosof i člověk činu, i člověk zbožný se sejdou na jediném bodu. A onen jeden bod jest sebezapření.

Ačkoliv se filosofické soustavy od sebe nesmírně liší, přece jen celé lidstvo se sklání v úctě a v posvátné hrůze před člověkem, který se za jiné ochotně obětuje. Pak již nelze mluviti o víře nebo nauce, a i lidé kteří se staví nepřátelsky také náboženské myšlence, nemohou odepříti své úcty před nějakým takovým činem absolutního sebezapření. Nevidíte, že i křesťan nejbigotnější stane v úctě před Buddhou, když přečetl Edwina Arnolda: „Světlo Asie,"*) že stojí v úctě před mužem, který nehlásal žádného Boha, nýbrž jen sebezapření? Jenom že člověk bigotní neví, že jeho životním cílem a účelem je přesně totéž. Když ten, kdo se Bohu klaní, podržuje v sobě neustále myšlenku na Boha a na trvalé dobro, přichází totiž ke stejnému bodu. „Staň se vůle tvá!" A neponechává pro sebe zhola nic. A to je právě sebezapření. Filosofovi řekne zase poznání, že zdánlivé já jest klamem, takže se ho snadno vzdá. I to jest stejné sebezapření. A tak

---

*) Anglický spisovatel a básník. Zmíněný spis jest znamenité dílo, líčící život a činy Gautamy Buddhy v blankversu. Bylo také přeloženo do jazyka českého. Pozn. překl.

se zde setkávají karma yogi, bhakta yogi a džnána yogi. A to jest právě tím, co mínili v minulých dobách všichni velicí učitelé, když učili, že Bůh není světem. Jisto jest, že svět jest jedno a Bůh že jest druhé. To, co rozumíte světem, je sobectví. Bůh jest nezištnost. Někdo může seděti na trůně a sídliti v paláci a může býti úplně nezištným — pak jest Bohem. A jiný člověk může žíti v chatrči, choditi v hadrech a nemíti nic a přece jenom jest hluboce připoután světem, je-li sobeckým.

Abychom se vrátili k jinému svému hledisku, řekli jsme, že nemůžeme učiniti nic dobrého, abychom tím zároveň nevykonali něco špatného, nebo nic špatného, aby v tom nebylo trochu dobra. Ale když to víme, jak máme působiti? Jedno rozřešení lze najíti v Bhagavad Gitě. Je to nauka, že nemáme na ničem záviseti, že se nemáme dát ničím upoutati.

Vězte, že jste od světa úplně odděleni, že jste sice ve světě, ale že nemáte činiti nic, cokoliv činíte k vůli sobě. Každý čin, který konáte k vůli sobě, bude na vás působiti. Když je to čin dobrý, ponesete účinek dobrý a byl-li to čin zlý, bude účinek špatný. Avšak každý čin, ať jest jakýkoliv, který jsme nevykonali pro sebe, zůstane bez účinku. I kdyby někdo zničil celý svět, nebude přece ani on usmrcen, aniž usmrcuje, když ví, že při tom nejedná ani v nejmenším pro sebe.*) Proto učí karma: „Nevzdávejte se světa a žijte v něm a přijímejte z něho do sebe tolik, kolik můžete, ale — ani v nejmenším z roz-

*) H. P. Blavatská praví, že Čingischan, který vyhubil celé národy na svých válečných taženích, byl vysoce zasvěceným adeptem, který vykonával tak jen úlohu na něj vloženou.
Pozn. překl.

koše. Účelem života nemá být nikdy rozkoš. Nejdříve usmrťte svoje nižší já*) a pak se dívejte na celý svět jako na sebe sama. „Starý člověk (Adam) musí zemříti." Tento starý člověk jest sobecká myšlenka, že celý svět byl stvořen k našemu potěšení. Pošetilí rodiče učí své děti, aby se modlily: „Ó, Pane, stvořil jsi toto slunce a tento měsíc k vůli mně!" jako by Pán neměl nic jiného na práci než stvořiti vše pro děti. Následující pošetilci jsou ti, kteří učí, že všechna zvířata jsou stvořena proto, abychom je usmrcovali a jedli a že tento vesmír jest zde k zábavě lidstva. To vše jest klamem a blouzněním. Tygr by také mohl říci: „Člověk jest stvořen pro mne," a mohl by se modliti: „Ó, pane, jak bídní jsou ti lidé, že se před nás nekladou, abychom je mohli sežrati! Oni porušují tvůj zákon!" Když byl svět stvořen pro nás, tu jsme byli také my stvořeni pro svět. Myšlenka, že tento svět byl stvořen k našemu potěšení, nás stahuje dolů. Tento svět není zde k vůli nám. Miliony lidí jej opouštějí každoročně, ale svět toho necítí, a miliony jiných zase přicházejí. Právě tím, čím jest svět pro nás, jsme i my pro svět.

Když chcete býti činni, vzdejte se napřed myšlenky závislosti. Za druhé se neúčastněte zápasu, nýbrž jednejte jako byste byli pouze diváky a pracujte dále. Jeden mudrc řekl: „Dívejte se na svoje děti tak, jako to činí vaše chůva." Chůva vezme vaše

*) Témuž učí i středověcí křesťanští mystikové. „Když vlastní vůle odumřela sobectví, jest očištěna z hříchů." Jakub Böhme, Mírnost. — „Tam, kde přestává tvor, počíná teprve Bůh. On od tebe nežádá nic jiného, než abys, pokud jsi poután stvůrností, vystoupil ze sebe a abys v sobě nechal Boha býti Bohem." Mistr Ekhart. Pozn. překlad.

dítě a bude se s ním mazliti a hráti a tak něžně s ním bude zacházeti, jako by bylo její vlastní. Ale jakmile chcete, sváže si svůj raneček a opustí váš dům. Na vše zapomene a obyčejné chůvě nevstoupí nikdy na mysl, aby pocítila nějakou bolest, když musí opustiti vaše děti, aby se ujala zase jiných. A právě tak máte zacházeti i s dětmi vlastními. Vy jste jako ta chůva a věříte-li v Boha, tu věřte také, že všichni lidé jsou jeho děti.

Největší slabost se k nám vplíží obyčejně pod maskou největší dobroty a síly. Jest slabostí, když si myslíme, že od nás někdo závisí a že můžeme někomu prokázati jakési dobro. Tato pýcha jest matkou veškeré naší závislosti a právě tato závislost jest příčinou všech našich bolestí. Jest nutno, abychom svoji mysl přesvědčili, že od nás nikdo nezávisí. Žádný žebrák nezávisí na naší dobročinnosti a ani jediná duše lidská není závislou na našem přátelství nebo přívětivosti nebo pomoci. Všem by jim bylo pomoženo a bude jim pomoženo, kdyby nás tu chybělo na miliony. Běh přírody se nezastaví ani k vůli tobě nebo k vůli mně a jest jen požehnanou výsadou pro tebe i pro mne, když pod maskou pomoci, se můžeme sami vychovávati. To jest úkol, kterému se musíme učiti po celý život a když jej úplně ovládneme, nebudeme již nikdy nešťastni. Můžeme pak jíti kamkoliv a stýkati se s kýmkoliv. Snad v tomto roce zemrou někteří z našich přátel. Čeká snad svět na ně? A bude tím jeho běh stržen? Nikoliv, svět bude pokračovati. — Proto vyžeňte a vypuďte ze své mysli představu, že musíte něco pro svět vykonati. Svět od vás nežádá žádné práce. A když

vycvičíte svoje nervy a svaly v této myšlence, nebude pro vás již zpětného působení ve formě bolestí. Když někomu něco dáte a nic neočekáváte — jenom nikdy neočekávejte od lidí vděčnosti — pak to pro vás nic neznamená, poněvadž jste nikdy nic neočekávali a nikdy jste si nemyslili, že máte na něco právo. Dali jste mu co zasloužil a jeho karma to pro něj přijala. Vaše karma z vás učinila doručitele. Proč byste měli býti na to pyšni, když něco dáváte? Byli jste jen doručitelem, jenž peníze přinesl a svět svojí karmou to zasloužil. Kde je důvod býti nad tím hrdým? Vždyť v tom není nic velikého, když něco dáváte světu. A když jste dosáhli pocitu neodvislosti, nebude pro vás ani zlého ani dobrého činu. Jenom sobectví činí rozdíl mezi dobrým a zlým. Je to věc velmi obtížně pochopitelná, ale časem dojdete k poznání, že nic na světě nemá nad námi moci, jestliže tomu nedovolíte. Nic nemá moci nad lidským já, jestliže toto já se nestane branou a jestliže moci neposlouchá. Zabraňte tedy neodvislostí od každé věci, aby moc nemohla na vás působiti. Je ovšem snadno říci, že nic nemá práva na vás působiti, když tomu nedovolíte, ale podle čeho poznáme člověka, který vpravdě nedovolí ničemu, aby to naň působilo; který není ani šťastný ani nešťastný, když naň působí zevní svět? Zevním příznakem takového člověka bude, že nic neprobouzí v jeho mysli změn, a že při osudu dobrém i zlém zůstává stejným.

Byl kdysi jeden veliký mudrc, který slul Vyasa. Tento Vyasa byl spisovatelem vedantické filosofie a byl mužem svatým. Jeho otec se pokoušel státi se

člověkem velmi slavným, což se mu však nepodařilo. Jeho dědeček se o to také pokoušel, ale nadarmo. Jeho praděd se o to pokusil také, ale i jeho práce ztroskotala. Samotnému Vyasovi se to nepodařilo úplně, ale jeho syn se narodil dokonalým. Vyasa tohoto svého syna vyučoval, a když ho zcela sám vychoval, poslal jej na dvůr krále Janaky. Byl to veliký král a jmenoval se vlastně Janaka Videha. Slovo videha značí totiž „mimo tělo." Ačkoliv byl králem, zapomněl docela, že má tělo a byl stále jako duch. Tento hoch byl k němu poslán, aby se u něho učil. Král věděl, že Vyasův syn k němu přijde, aby se tam učil. A proto vydal již napřed některé rozkazy. Když se hoch objevil u bran paláce, tu si ho stráže ani v nejmenším nevšimly. Jenom mu ukázaly místo, kam se má posaditi a on tam seděl tři dny a tři noci, při čemž s ním nikdo nemluvil, aniž se ho tázal, kým jest nebo odkud přichází.

Byl synem velikého mudrce. Jeho otec byl ctěn celou zemí a také on sám byl osobou vzbuzující úctu. A přece jen si ho obyčejné, hrubé stráže nevšímaly. Potom přišli najednou královi ministři a všichni vysocí úředníci a uvítali ho s největšími poctami. Doprovodili ho do paláce a zavedli ho do nejskvostnějších komnat, připravili mu nejvhodnější lázně a nejkrásnější oděvy a tak ho zdrželi celých osm dnů, obklopeného všemožným přepychem. Ale jeho tvář se nijak nezměnila. Zůstal stejný uprostřed nádhery a přepychu, jako když byl venku před branami.

Proto byl přiveden před krále. Vládce seděl na svém trůnu, hudba hrála a při tom byly provozo-

vány tance a jiné zábavy. Král mu dal misku, naplněnou mlékem až k samému kraji a poručil mu, aby s ní šel sedmkráte kolem dvorany, ale aby při tom ani kapky nerozlil. Chlapec vzal misku a vstoupil mezi dvořany a hudebníky a ženy krásné tváře. Sedmkráte šel kolem, ale nerozlil ani kapky. Chlapcova duše nedala se ničím ve světě přivábiti, jestliže toho nechtěl. A když vrátil misku králi, řekl mu tento: „Mohu jen opakovati to, čemu tě naučil tvůj otec a čemu ses naučil sám. Poněvadž jsi poznal pravdu, vrať se domů."

A tak nemůže na člověka, který se dovede naprosto ovládnouti, působiti nic zevnějšího. Pro takového člověka není již žádného otroctví. Jeho duch se osvobodil a jenom takový člověk jest schopen žíti ve světě. Nalézáme obyčejně lidi dvojího mínění. Pro ty, kteří nedovedou své mysli ovládnouti, jest tento svět buďto plný zla anebo je naplněn směsí dobra a zla. Ale tentýž svět bude světem plným dobra, jakmile se staneme pány vlastních duší. Nic pak nebude působiti na naše smysly, nic dobrého ani zlého. A vše se nám bude jeviti harmonickým.

Někteří lidé, kteří počínají tím, že jmenují svět peklem, ukončí zase tím, že jej budou nazývati nebem. Jsme-li pravými karma yoginy a chceme-li se vyvinouti k tomuto stavu, musíme, ať jsme začali kdekoliv, skončiti úplným sebezapíráním. A jakmile naše zdánlivé já zmizí, bude se nám zdáti, že tento celý svět, jenž se nám dříve jevil plný zla, bude zdáti nebem plným požehnání. Celé jeho ovzduší bude požehnáno.

To jest cílem a koncem karma yogy a to jest co nazýváme dokonalostí. Z toho vidíte, že různé způsoby yogy nejsou v nijakém rozporu. Každá z nich jde za stejným cílem a každá nás činí dokonalými, ale musíme se podle ní říditi. Jest ovšem obtížno pochopiti vše najednou. Ale pochopení spočívá ve vás samých. Nikdo nebyl nikdy v těchto subtilnějších věcech poučen jiným člověkem a každý z nás se musí učiti sám. Zevnější učitel jest jen jakýmsi vnuknutím, které vnitřního učitele nabádá,*) aby nám poskytl pochopení všech věcí. A pak se nám všechny věci ve světě objasní silou pozorování a pak je dovedeme také uskutečniti ve vlastních duších, čímž vznikne také síla vůle. Nejprve musíme míti cit, ze kterého vznikne vůle. A z této vůle vzejde mocná tvůrčí síla, která pronikne každou cévu, každý nerv a každý sval, až celá masa vašeho těla bude proměněna v nezištnou yogu díla. Ale výsledkem bude dokonalé sebezapření a naprostá nezištnost. Celé toto naučení nespočívá ani na dogma ani na nějaké nauce nebo víře. Jste-li křesťany nebo židy nebo pohany, vše jest jedno. Jest otázka, zdali jste nezištní? Jste-li jimi, stanete se dokonalými, aniž jste kdy vstoupili do nějakého chrámu nebo mešity nebo synagogy.

Jediné blázni tvrdí, že dílo a nauka jsou něčím různým. Ale vědoucí toho neříká. Zkušený člověk ví, že ačkoliv se zdánlivě od sebe dělí, docházejí obě k témuž cíli a tou jest dokonalost.

---

*) Zevnějším učitelem jest míněn zevní vůdce, kdežto vnitřním učitelem jest míněn náš vnitřní mistr, totiž naše božské Já. Pozn. překl.

KAPITOLA VII.

SVOBODA.

Viděli jsme, že slovo karma znamená nejen čin, nýbrž i příčinu. Každý čin, každá práce, každá myšlenka, které způsobily nějakou činnost, slují karmou. Tento zákon karmy znamená zákon příčinnosti. Tam, kde jest nějaká příčina, musí vniknouti nějaký účinek a toho nelze zadržeti a tak zákon o karmě proniká podle naší filosofie celý vesmír. Cokoliv vidíme, cítíme nebo činíme, každá událost, která se kdesi ve světovém prostoru stane, vše jest jednak vždycky výsledkem nějakého minulého činu a jednak příčinou, která zase vyvolá výsledek. Proto jest nutno uvažovati o slovu „zákon" v této spojitosti. Vidíme psychologicky, že „zákon" jest tendencí řady příčin a následků, které se opakují. Když vidíme, že nějaká událost následuje za druhou, anebo že někdy se obě stanou současně, předpokládáme pak, že se to vždycky tak děje. Řada výjevů spojuje se v našem duchu v jakýsi nepromĕnlivý pořad, takže to, co v určité době vidíme, vstupuje ihned v našem duchu v souvislost s událostmi jinými. Myšlenka nebo podle naší psychologie vlna, která se vytvoří

v substanci duše, vyvolá vždycky mnoho podobných myšlenek nebo vln. To jest zákon spojitosti a příčinnost jest jenom částí tohoto zákona spojitosti, která vše proniká. V zevním světě jest myšlenka zákona tatáž jako ve světě vnitřním předpoklad, že jeden výjev bude následovati za druhým a že jejich řada se bude opakovati, pokud můžeme poznat. Chceme-li se vyjádřiti správně, není tedy vlastně v přírodě nějakého zákona. Se stanoviska praxe jest omylem říci, že země má přitažlivost, nebo že někde v přírodě vládne nějaký zákon. Zákon jest totiž metoda a způsob, jak náš rozum řadu výjevů pojímá, neboť vše jest jen v duši. Jisté výjevy, společně vystupující, doprovázeny přesvědčením, se kterým náš rozum jejich celou řadu pojímá, jest to, co nazýváme zákonem.

Následující otázkou jest, co rozumíme „zákonem všeobecným." Náš vesmír jest ona část existence, která jest oddělena tím, co sanskrtští psychologové nazývají „nama rupa" (jméno a tvar). Tento vesmír jest jenom částí oné nekonečné existence, která jest uvedena ve zvláštní tvar, čili jest složena ze jména a tvaru. A když onu formu vyplní, tu stane se ona část, v souhrnu bytí, která formu vyplnila tím, co nazýváme naším vesmírem. Z toho plyne nutně, že „zákon" jest možný jenom v tomto vesmíru. Ale mimo něj nemůže žádného zákona býti.

Když mluvíme o tomto vesmíru, míníme tím jenom onu část bytí, která jest omezena naším rozumem, onen vesmír našich smyslů, který vidíme, cítíme, jehož se dotýkáme, který slyšíme, na nějž můžeme mysliti, nebo který si představujeme. Jenom

tato část vesmíru jest ovládána zákonem, poněvadž kausalnost*) za tento vesmír nesahá. Vše, co přesahuje stanovisko našeho pochopení a našich smyslů, není vázáno zákonem příčinnosti, poněvadž nad smysly není sdružených představ a poněvadž bez sdružených představ není kausality. Jenom když bytí přijme jméno a tvář, počne poslouchati zákona příčinnosti a stojí pak jaksi pod zákonem, poněvadž zákon jest obsažen v příčinnosti. Proto pochopíme ihned, že nemůže býti svobodné vůle. Již tato pouhá slova jsou odporem, poněvadž vůle jest to, co známe a vše to, co známe, jest v našem vesmíru a poněvadž vše v našem vesmíru jest uzavřeno jménem a tvarem, a vše, co známe, nebo co snad můžeme poznati, musí poslouchati příčinnost a to, co musí zákony příčinnosti poslouchati, není volné. Vše to stojí ve vlivu jiných, působících sil, takže se to stane samo příčinou a tak dále, ale to, co se promění ve vůli, to co vůlí nebylo, ale když to vstoupilo do této formy, proměnilo se v lidskou vůli, jest svobodné. A když tato vůle vyjde zase z formy příčinnosti, stane se zase svobodnou. Ze svobody přijde, aby se dala ukovati do těchto pout a pak z nich vychází a vrací se zase ke svobodě.

Byla předložena otázka, od koho pochází tento vesmír a v kom odpočívá a ke komu jde. A odpověď zněla: Vyšel z oné svobody a odpočíval v koutech a vrací se zase ke své svobodě. Když mluvíme o člověku jako o bytosti, která se projevuje, tu jest jenom jedna její část člověkem. Toto tělo, které vidíme a tato duše jsou jenom částí celého člověka,

*) Zákon příčinnosti. Pozn. překl.

a sice nepatrnou částečkou oné nekonečné bytosti a veškeré naše zákony, naše povinnosti, naše radosti a bolesti, naše štěstí a naše touhy, pohybují se jen v tomto malém vesmíru. Veškerý náš pokrok a náš ústup dějí se v tomto malém prostoru.

Z toho vidíme, jak dětinské jest očekávati trvání tohoto vesmíru, a čekati a doufati na nějaké nebe, jako na opakování tohoto nynějšího světa. Poznáváte ihned, že jest to touha nemožná a dětinská, přizpůsobiti celý nekonečný vesmír onomu bytí, které jest nám známo. Když tedy člověk chce znovu a znovu míti věci, které teď má, anebo chce-li míti, jak jsem již často řekl, pohodlné náboženství, tu můžete se jistě spolehnouti, že jest tak degenerován, že si nemůže představiti nic vyššího než čím teď jest a než svoje nynější nepatrné okolí. Zapomněl na svoji nekonečnou podstatu a jeho celý myšlenkový svět jest obsažen v těchto malých radostech, strastech a žárlivosti srdce, což vše trvá jen okamžik a což vše jest v tomto jeho světě uzavřeno. Považuje tento vesmír za nekonečnost a nejen to — nechce se toho nikdy vzdáti. Chápe se v zoufalství Trišny, což znamená žízeň po životě. Jsou miliony šťastných pocitů, tvorů, zákonů, pokroků a příčin, které vesměs působí mimo vesmír, který známe. A tento svět jest jen částí naší podstaty.

Abychom dosáhli svobody, musíme vystoupiti z tohoto vesmíru, neboť zde ji nalézti nelze. Dokonalé rovnováhy nelze nabýti v tomto vesmíru ani v nebi nebo na zemi, nebo někde jinde, kam může dosáhnouti duše nebo myšlenky, anebo co jest přístupno představě. Žádné z těchto míst nám nemůže

dáti svobody, poněvadž všechna jsou v našem vesmíru a poněvadž jest vesmír vázán příčinností. Svoboda musí býti kdesi na místě mnohem krásnějším. Jsou místa mnohem krásnější než tato naše země, kde jsou radosti mnohem větší, ale jsou zase v tomto vesmíru a proto jsou v otroctví.

Z toho následuje, že musíme vystoupiti z tohoto vesmíru a pravé náboženství počíná tam, kde tento malý vesmír končí. Tam se končí tyto malé radosti, bolesti, vědomosti a tam se počínají opravdové. Dokud se nemůžeme vzdáti této žízně po životě, toho lpění na jediném okamžiku bytí, nemáme naděje zachytiti ani jediný záblesk oné nekonečné výšiny svobody. Je tedy dokázáno, že jest jenom jediná možnost dojíti oné svobody, onoho cíle lidstva, a sice tím, když se vzdáme tohoto nepatrného života, tohoto malého vesmíru, této země, nebes a těla a pozemských smyslů, když se vzdáme všech věcí. Když se dovedeme vzdáti tohoto malého světa smyslů a představ, staneme se ihned svobodnými. Jediná cesta, která vede k uniknutí z pout, jest vystoupení přes zákon a příčinnost. Ale tam, kde existuje tento vesmír, převládá všude kausalita.

Je to však věc velmi obtížná vzdáti se tohoto světa a málo jest lidí, kteří k ní dojdou. Jsou dvě cesty, popisované v našich knihách. Jedna z nich sluje „neti neti" (ne to, ne to), to jest cesta záporná a druhá sluje „iti iti" (tohle tohle), to jest cesta kladná. Cesta negativní jest nejobtížnější. Jest možna jenom pro nejvyšší výminečné duše, pro obrovské síly vůle, které prostě stojí a řeknou: „Ne, nechci to

míti," duše a tělo uposlechnou a ony vyjdou z řádu tohoto vesmíru.

Ale takoví lidé jsou velmi vzácní a veliká většina volí cestu kladnou, cestu přes tento svět, při čemž používají všech pout, aby tato pouta přetrhali. Je to také vzdání se, ale pomalé a postupné, když se naučíme různé věci poznávati, když jich používáme, čímž získáme zkušenosti a když poznáme jich povahu, až konečně jich mysl zanechá a stane se volnou. Jedna cesta jest cestou myšlení a druhá jest cestou činu. První cesta jest cestou džnana yoga a zakládá se na zdráhání se veškeré činnosti. Druhá cesta jest karma yoga, totiž cestou činu. Každý musí ve světě něco činiti. Jenom ti, kteří jsou svým já uspokojeni a jejichž tužby nesahají přes jejich já, jejichž mysl netouží nikdy z jejich já na venek, jejichž já jest jim vším a ve všem — ti nečiní nic. Všichni ostatní musí pracovati.

Proud vody, který se řítí s hukotem dolů do propasti, způsobuje víry a když se po nějakou dobu točil ve svých vlastních závitech, vychází zase ve tvaru volné řeky. A tak se podobá každý lidský život oné řece. Vstoupí do víru a jest stržen do tohoto světa jmen a tvarů, víří nějakou dobu a křičí: „Můj otec, můj bratr, moje jméno, moje sláva!" A konečně se zase vynoří a nabývá znovu své svobody. Celý vesmír činí vědomě nebo nevědomě totéž. Každý musí dojíti této zkušenosti a konečně se vypracuje z tohoto víru.

Ale co jest karma yoga? — Znáti tajemství práce. Vidíme, že celý vesmír pracuje. K čemu? Za svobodu, za vykoupení vědomě nebo nevědomě,

a od atomu k nejvyšší bytosti pracuje vše ke konečnému cíli — svobodě mysli, těla i ducha a všechno se neustále namáhá, aby získalo svobody a uniklo z otroctví.

Karma yoga nám zjevuje toto tajemství, metodu díla a organisující moc práce. Největší množství síly můžeme vydati nadarmo, když nevíme, jak bychom jí použili užitečně. Karma yoga činí z této věci vědu. Naučíte se, jak můžete využitkovati veškeré činné síly tohoto světa. Práce jest nevyhnutelna. Musí býti, ale jen k nejvyššímu cíli. Karma yoga nás učí nahlédnouti, že tento svět jest světem pěti minut, že jest něčím, čím musíme projíti, že vytoužená svoboda zde nesídlí a že musíme toužiti výše, abychom svobody dosáhli.

Abychom nalezli tuto cestu, musíme procházeti pomalu a jistě. Mohou sice býti výluční lidé, o nichž jsem právě mluvil a kteří stojí stranou, a kteří se dovedou vzdáti světa jako had, když odhazuje svou kůži, aby se pak na ni podíval zcela lhostejně. Jsou takové výlučné bytosti, ale ostatní lidstvo musí kráčeti pomalu a karma yoga ukazuje světu způsob a tajemství a metodu, jak to lze provésti nejprospěšněji.

Cože praví karma yoga? — „Pracuj nepřetržitě, ale vzdej se každého přilnutí ke své činnosti" — neztotožňuj se s ničím. Hleď udržeti svoji mysl volnou. Vše, co vidíte, bolesti a utrpení, jsou jenom podmínky tohoto světa. Chudoba, bohatství a štěstí jsou jen na okamžik a nenáležejí vůbec k naší podstatě. Naše pravá podstata jest totiž příliš povýšena nad bídu, nebo štěstí a nade vše, co se týká smyslů nebo

obrazotvornosti, ale přece musíme neustále pokračovati v činnosti.

„Bída a utrpení se dostaví z přilnutí, ale nikoliv z práce. Jakmile se stotožňujeme se svým dílem, cítíme se bídnými a jestliže se s ním nestotožňujeme, nepociťujeme z oné bídy nic.

Když shoří nějaká krásná malba, která náleží někomu jinému, tu nad tím nepocítíme zármutku, ale jak budeme nešťastni, kdyby shořel obraz náš! Proč? Obrazy byly krásné, možná, že to byly kopie téhož originálu, ale jenom v jednom případu pociťujeme smutek a ve druhém nikoliv. Stalo se to proto, že člověk se stotožňoval v jednom případě s oním obrazem a ve druhém nikoliv. Pojmy „já a moje" jsou příčinou celé bídy. S majetkem se dostavilo sobectví a sobectví přineslo utrpení.

Každý čin nebo každá myšlenka sobecká nás činí připoutanými k něčemu, co jest za tím a okamžitě se stáváme otroky. Každá myšlenka v duši, která praví: „Já a moje," přikládá nám okamžitě pouto a činí nás otroky. A čím více říkáme „já a moje", tím více vzrůstá otroctví a zvětšuje se bída.

Proto nám nařizuje karma yoga, abychom se sice těšili ze všech maleb na světě, ale abychom se s nimi nestotožňovali. Neříkejte nikdy „moje." Jakmile tvrdíme, že nám nějaká věc patří, dostaví se bezprostředně nějaké utrpení. Ba, neříkejte ani ve své mysli „moje dítě". Těšte se z dítěte, ale neříkejte „moje." Když to učiníte, dostaví se neštěstí. Neříkejte „můj dům," neříkejte „moje tělo." Ale v tom je největší obtíž. Ani vy, ani já, ani kdož jiný má těla, o němž by mohl říci, že jest jeho. Tato

těla přicházejí a odcházejí podle přírodních zákonů, ale my jsme volni a stojíme tu jako diváci. Tělo není svobodnější malby nebo zdi. Proč bychom se měli připoutávati k tělu? Když někdo maluje obraz, dokončí jej a odchází. Proč by na něm lpěl? Nechte jej. Nevystrkujte tykadlo sobectví a neříkejte: „Chci jej míti." Jakmile takové tykadlo vysunete, počne ihned utrpení.

Proto praví karma yoga: „Zničte nejprve sklon, jenž vás nutí k vysunování tykadla sobectví. A když máte sílu zadržeti je, učiňte to. Nedovolte duši, aby padla do rozbouřených vln." A pak jděte do světa a pracujte, mnoho-li můžete. Účastněte se všeho, jděte kam se vám líbí a nebudete ničím dotčeni. Jste pak jako lotusový list ve vodě, kterého se voda netkne.

To sluje „vayragyam," zákon karma yogy neboli neulpění. Ale řekl jsem vám, že bez neulpění neexistuje žádná yoga. Neulpění jest základnou každé yogy a ono jest pravým významem neodvislosti. Člověk, který se vzdá obydlí v domech, který přestane nositi krásné šaty a jísti dobré věci, a místo toho jde na poušť, může při tom všem býti člověkem velmi odvislým. Jeho jediný majetek, jeho tělo, může mu býti vším a on za toto svoje tělo bojuje. Nezávislost se netýká toho, co činíme v našem zevním těle, nýbrž sídlí v mysli, jenom spojující článek já a moje, jest v těle. Nemáme-li této spojitosti s tělem, a se záležitostmi smyslů, nejsme závislými, ať jsme kdekoliv. Člověk může seděti třeba na trůně a může býti naprosto nezávislým na světě. Nejprve musíme míti tuto nezávislost a pak nepřetržitě

pracujeme. Karma yoga nám ukazuje metodu, která nám pomůže vzdáti se závislosti. Ale je to věc velmi obtížná.

Zde máme dvě cesty, jak se zbaviti veškeré závislosti. Jedna jest pro ty, kteří nevěří v Boha a zevnější pomoc. Tito lidé jsou ponecháni vlastním radám a pracují prostě vlastní vůlí, silou duše, pracují s myšlenkou „musím se státi nezávislým" a se silou rozpoznávací. Pro ty, kteří věří v Boha, jest to méně obtížné. Odevzdávají ovoce své práce „Pánu" a počnou působiti, aniž by se vázali na myšlenky. Cokoliv vidí, slyší, pociťují a činí, vše jest pro „Pána". Ať činíme cokoliv dobrého, nemějme nikdy nároků na nějakou chválu. Náleží to Pánovi. Vzdejte se k vůli němu všeho ovoce. Vzdejme se každého prospěchu i z nejvznešenějších činů svého života a nechtějme věřiti, že jsme učinili nějaký dobrý skutek. Vytrvejme v pokoji, v nejhlubším pokoji se svým já a se svým tělem a duší a vše ostatní přinášejme jako věčnou oběť. Místo, abychom přinášeli oběti ohnivé, přinášejme tuto jedinou oběť ve dne v noci, oběť malého já. Ve dne v noci zapírejte zdánlivé já, až se vám to stane zvykem, až to přejde do vaší krve a nervů a mozků, takže vaše celé tělo uposlechne této myšlenky v každém okamžiku. Pak můžeme jíti kamkoliv a nic se nás netkne. Jděte třeba na bitevní pole mezi řvoucí děla a do válečného povyku a budete přece volni a míruplni . . .

Karma yoga nás učí, že „povinnost" náleží nižší úrovni. Každý z nás musí konati svoji povinnost. Mojí povinností jest toto a tamto. A přece jen vidíme, že tato povinnost jest jednou z velkých příčin utr-

pení. Stává se nám nemocí a táhne nás stále vpřed. Zatne do nás svoje spáry velmi pevně a učiní celý náš život bídným. Povinnost jest jedem lidského života. „Tato povinnost, tento pojem povinnosti, jest jako polední letní slunce, které vysušuje nejvnitřnější lidskou duši.

Pohleďte na ubohé otroky povinnosti. Povinnost jim nedopřeje času, aby myslili na něco jiného, nedopřeje jim času k modlitbám, nedopřeje jim času ke koupání.*) Povinnost leží na všech velmi těžce. Lidé vycházejí a pracují. A jsou obtíženi povinností. Pak se vracejí domů a myslí na povinnost příštího dne. A zase je povinnost tíží. To znamená žíti životem otroka a pak klesnouti na ulici a zemříti jako kůň v postroji. To jest povinnost, jak jest pojímána.

Ale jedinou povinností jest býti nezávislý a působiti jako bytost svobodná. Jsme požehnaní, poněvadž tu jsme. Sloužíme své době a kdož ví, zdali to činíme špatně nebo dobře? Činíme-li to správně, neobdržíme za to ovoce a činíme-li to špatně, nestaráme se o to také. Buďte klidni, buďte volni a pracujte. Je však obtížnou věcí dosáhnouti toho.

Jak snadné jest naproti tomu prohlašovati otroctví za povinnost, prohlašovati za ni nezdravé lpění těla na těle! Lidé jdou do světa a bojují a namáhají se za peníze. Otažte se jich, proč to činí a oni vám odpoví: „Je to povinnost." Ale je to šílená touha po penězích a oni ji chtějí zakrýti jen několika květinami.

---

*) Čtenář nechť nezapomene, že koupání jest v Indii náboženským předpisem. Pozn. překl.

Co je tedy po všem tom povinností? Každá povinnost jest pozadí. Ona jest tepem našeho těla, naším přilnutím a jestliže se u nás ulpění zahnízdilo, jmenujeme to povinností. Tak na příklad nejsou v krajinách, kde není zavedeno manželství, pražádné povinnosti mezi mužem a ženou. Když se dostaví manželství a když manželé žijí společně, děje se to jenom z tělesné přítažlivosti. Po mnohých generacích se to stává pevným ustanovením a když se tak stalo, jest z toho „povinnost."

Ale je to jen jakousi chronickou nemocí. Když jest tato nemoc v prudkém průběhu, jmenujeme ji „nemocí" a když se stala chronickou, je to „příroda." Ale přes to jest to nemoc. Když ulpění se stává chronickým, pokřtíme je pyšně znějícím jménem „povinnost." Nasypeme na ni květiny, trouby zaznívají, posvátná slova z knih se nad tím promluví, a potom bojuje celý svět a jeden olupuje druhého ve prospěch této povinnosti.

Ale povinnost jest přece jen dobrá, poněvadž zadržuje do jisté míry surovost. Pro člověka nejníže stojícího, který není schopen žádného vyššího ideálu, má jakousi cenu, ale ti, kteří chtějí býti karma yoginy, musí tento pojem povinnosti hoditi přes palubu. Není žádné povinnosti ani pro tebe ani pro mne. Když chceš světu něco dáti, dej mu to, ale ne z povinnosti. Takové myšlenky si nepřipouštěj. Nedej se nutiti. Proč by ses měl dáti k něčemu donutit? Vše, co činíte z donucení, jest závislost. Proč byste měli míti nějakou povinnost? Nemáte jediné povinnosti pod sluncem. Když chcete míti odměnu, musíte míti také trest. Jediný způsob, jak lze unik-

nouti trestu, jest vzdáti se odměny. Jediná cesta uniknouti neštěstí, jest vzdáti se myšlenky na štěstí, poněvadž jsou oboje těsně spojeny. Na jedné straně jest štěstí a na druhé neštěstí. Na jedné straně jest život a na druhé smrt. Jedinou cestou přemoci smrt, jest zříci se života a nic za něj nedati. Život a smrt jsou jedno a totéž, jenže se na to díváme z různých stanovisek. Pro školní děti jest pojem štěstí bez utrpení a pojem života beze smrti velmi dobrý, ale myslitel ví, že je to odpor a vzdá se obého.

Nehledejte ani chvály ani odměny za nic co činíte. Je to ovšem úloha velmi tvrdá. Jakmile učiníme něco dobrého, hne se ihned touha po uznání. Jakmile dáme trochu peněz na nějaký milosrdný účel, chceme ihned čísti svoje jméno v novinách. Výsledkem takových přání může býti jenom utrpení. Největší muži světa odešli neznámí. Buddhové a Kristové, které vidíme, jsou u porovnání s nimi jenom muži druhého řádu. Sta jich působilo a žilo v každé zemi, ale působili mlčky. Mlčky odcházejí, a časem dojdou jejich myšlenky výrazu u Buddhů a Kristů a teprve tito jsou vámi poznáni. Nejvznešenější muži netoužili po tom, získati ze svého poznání jméno nebo chválu. Jejich celá povaha se tomu příčila. Jsou čistými Satviky,*) kteří nedovedou nikde probuditi pozornosti, a rozplývají se v lásce.

*) Satvika jest odvozeno ze slova sattwa, která s radžas a tamas jsou tři vlastnosti (gunas), které vyšly z prakriti a jimiž jest duch, pokud je vtělen, vázán. Sattwa jest svítící a čistá a vede ke štěstí a poznání. Radžas obsahuje chtíče a jest pramenem vášní a nízkých tužeb, které vtělenou duši poutají. Tamas se zrodila z noci a nevědomosti a poutá duši lenivostí, nerozumem a nevědomostí. Sattwa váže duši požitkem, radžas činy a tamas slepou pošetilostí, poněvadž zahaluje poznání. Satvikové jsou lidé, ovládaní pouze sattwou. Pozn. překl.

Pak přicházejí lidé, v nichž jest radžas, čili touha po činech. Jsou to povahy schopné boje, které přijímají myšlenky dokonalých a hlásají je světu. Nejvyšší sbírají myšlenky v tichosti a druzí, Buddhové a Kristové, putují kážíce a působí od místa k místu. Nejvznešenější lidé jsou klidní, mlčeliví a neznámí. Ale právě ti znají ve skutečnosti moc myšlenek. Jsou jisti, že kdyby vstoupili do nějaké jeskyně a zavřeli za sebou dvéře a kdyby nečinili nic než vyslali pět myšlenek a pak odešli, že těchto pět myšlenek bude žíti na věky. Jejich myšlenky proniknou hory a překlenou moře a skřižují celý svět a dobudou se do některých měst a probudí některé lidi, kteří pak dají těmto myšlenkám výraz. Tyto bytosti stojí nejvyššímu Pánovi příliš blízko, aby mohly býti činny, aby mohly zápasiti, působiti, pojovati a kázati, a prokazovati lidstvu dobro. Ti, kteří působí činně, třeba byli sebe lepší, mají přece jenom maličký zbytek nevědomosti. Jenom pak, když naše povaha obsahuje ještě trochu nečistot, můžeme býti činni. Nejvyšší lidé nemohou se účastniti žádné činnosti.*) „Ti, jejichž duše vstoupila do jáství, jejichž přání jsou uzavřena v jejich já, ti, kteří se naprosto sjednotili se svým já — pro ty není žádného díla.“ Jsou to nejvznešenější bytosti z celého lidstva, které působiti nemohou, ale kromě nich musí být činným každý.

Nemyslete si však nikdy, že v tomto vesmíru můžete i sebe nepatrněji pomoci. Toho nemůžete.

*) Nejvyšší adepti, nebo-li zasvěcenci, mohou, jak se praví v okkultních spisech, žíti s námi ve stejném domě, ba mohou s námi bydliti na téže chodbě a přece jich nepoznáme, neboť jsou chráněni jistým duchovním zákonem, který nepřipustí, aby byli obyčejnými smrtelníky obtěžováni. Je to zákon, který sluje „odloučenost mistra“. Pozn. překl.

V tomto gymnasiu světa pomáháte jenom sobě. To jest pravým umístěním vaší práce. A když budete tvořiti tímto způsobem, a když nezapomenete nikdy, že je to přednost, která vám byla propůjčena, nestanete se nikdy odvislými. Tento svět pokračuje. Miliony lidí, kteří jsou podobni tobě i mně, považuje se za velikány světa. Ale my zemřeme a po pěti minutách na nás svět zapomene. Vzdejte se všeho ovoce své práce. Čiňte dobře jen pro dobro a pak se dostaví úplná neodvislost. Pouta srdce se roztrhají a my sklidíme úplnou svobodu. To je tajemství karmy.

KAPITOLA VIII.

IDEÁL KARMA YOGY.

Základní myšlenkou této kapitoly jest okolnost, že můžeme k témuž cíli dospěti různými prostředky a tyto prostředky označím v souhrnu čtyřmi slovy: práce, láska, psychologie*) a poznání. Nesmíte však také zapomenouti, že toto rozvržení není příliš přesno, poněvadž jest jedno spojeno s druhým a přechází v ně a vždy podle toho, který typ převládá, vzniknou oddíly. Nesmíte tomu tedy rozuměti tak, že byste nenalezli člověka, který by byl schopen pouze práce, nebo že by tu nebylo žádných lidí, již by nedovedli nic, než se modliti, nebo jiných, kteří by měli jen poznání.

Ne, tyto hranice byly vedeny na základě některého převládajícího sklonu nebo typu u jednotlivců. Viděli jsme, že konečně se sejdou všichni v jednom bodu a že se spojí, poněvadž dosáhli stejného cíle. Veškerá náboženství a všechny metody práce jdou za oním jediným cílem.

Nejdříve se pokusím naznačiti onen cíl trochu blíže. Jaký jest účel celého vesmíru? Svoboda. Vše,

*) Dušesloví. Pozn. překlad.

co vidíme, slyšíme a cítíme, usiluje dosáhnouti svobody — od atomu až ke člověku, od nejmenších bezcitných a neživých částeček hmoty až k nejvyšší lidské bytosti, k lidské duši.

Celý vesmír jest výsledkem tohoto zápasu o svobodu. A ve všech těch spletitých kombinacích hledí částečka ostatním částicím uniknouti a ostatní ji drží v šachu.

Naše země hledí uniknouti slunci a měsíc chce uniknouti zemi. Každá věc má sklon k nekonečnému rozdělení. Vše, co v tomto vesmíru vidíme, dobro, zlo a vše lhostejné, každé dílo, nebo každá myšlenka má jako základnu tuto snahu po svobodě. Vše jest ve vlivu toho, co si světec vyprosí a co lupič uloupí. Jestliže nějaký začatý způsob jednání se nehodí, jmenujeme je zlým. A když jest činnost vhodná a vznešená, jmenujeme ji dobrou. Avšak popud dopracovati se k oné volnosti jest tentýž. Světec jest tísněn myšlenkou na svoje otroctví a chce se z něho vyprostiti a proto se modlí k Bohu. Zloděj jest trápen myšlenkami, že nemá jistých věcí a chce se od nich odpoutati a proto krade. Volnost jest cílem celé přírody, právě tak cítící jako necitné — vše se snaží dosáhnouti volnosti.

V každém náboženství nalézáme výraz tohoto zápasu o svobodu. Je základním principem veškeré mravnosti a nezištnosti, která znamená přemožení představy, že jsem tímto malým tělem. Když vidíme některého člověka, že činí dobro a že jiným pomáhá, znamená to, že tento člověk není uzavřen do nízkého kruhu „já a moje." Pro toto vystoupení není žádných hranic. Veškeré velké náboženské soustavy

hlásají absolutní nezištnost jako svůj cíl. Připusťme, že se podaří některému člověku dosáhnouti této absolutní nezištnosti. Co se s ním pak stane? Pak již nebude malým pánem N. N., nýbrž získal si rozšíření, které nemá hranic. Ta malá osobnost, kterou dříve měl, jest navždy ztracena a on se stal nekonečným a dosažení tohoto nekonečného rozvíření jest právě cílem všech náboženství a nauk. Člověk osobní se ulekne, když vidí, že se pojednává o této otázce filosoficky. Ale když káže morálku, vyučuje téže věci. Klade lidské nezištnosti také bezmezné rozšíření. Představte si, že nějaký člověk by se stal vlivem personálního systému naprosto nezištným — jak bychom ho rozeznali od jiných lidí, kteří k tomu dospěli podle soustav jiných?

Sjednotil se s vesmírem a to jest cílem. Jenom že ubohý personalista*) se neodvažuje sledovati svoje předpoklady až ke správným závěrům.

Karma yoga dosahuje tohoto cíle, této svobody, která jest účelem lidské přirozenosti, prací nezištnou. Proto každý čin sobecký zdržuje dosažení tohoto cíle a každý čin nezištný nás k onomu cíli žene. A proto jest jediná správná definice morálky ta, že co jest sobecké, jest nemorální a co jest nezištné jest morální.

Ale když přijdete k jednotlivostem, shledáte, že jsou zde jisté rozdíly. Na příklad vytváří jedno-

* Filosofický systém, ve kterém se klade osobnost člověka za jednotku, která se po smrti neztrácí a podle něhož člověk zachovává i za hrobem svoji osobnost. Příkladem toho jest soustava křesťanská. Podle indických soustav splývá lidská osobnost po smrti a po dosažení osvícení s absolutním vesmírovým vědomím. Pozn. překl.

tlivosti okolí. Tentýž čin, který za jistých okolností jest nezištný, stává se za jiných poměrů sobeckým. A tak můžeme dáti pouze jedinou všeobecnou definici, při níž závisí posouzení jednotlivosti od rozdílu času, místa a okolnosti.

V jedné zemi se považuje jistý způsob chování za mravný a v jiné zemi zase za velmi nemravný, poněvadž jsou poměry různé. Cílem celé přírody jest však volnost a tato volnost jest dosažitelna jenom naprostou nezištností. Veškeré myšlenky, slova i činy, které jsou nezištné, nás přibližují k onomu cíli a proto slují morálními. Tato definice se hodí pro každé náboženství a pro každou etickou soustavu. Nenaleznete na příklad různých etických pojmů. V některých soustavách pocházejí od vyšší bytosti, od Boha. Když se tážete, proč má člověk činiti to a nikoliv ono, odpoví vám na to: „Poněvadž je to příkazem božím."

Ale ať jest prvý pramen jakýkoliv, vždycky bude ústřední představou v jejich zákoníku to, že nemáme mysliti na sebe a že se máme vzdáti svého nižšího já.

Chtěl bych se otázati muže, který lpí na své malé osobnosti a chtěl bych ho vyzvati, aby pohleděl na určitého člověka, který se stal úplně nezištným, který nemá jediné myšlenky o sobě, který nečiní pro sebe nic, který ve svůj prospěch nevysloví ani jediného slova — chtěl bych se ho tázati, kde jest „onen člověk sám?" Onen pojem „on sám" jest pro něj osobní, pokud pro sebe myslí, jedná a ví. Ale když je si vědom pouze jiných lidí, anebo

vesmíru, kde jest pak „on sám?“ Jeho já jest navždy to tam.

Proto jest karma yoga soustavou, která nás učí dospěti k svobodě nezištností a dobrými činy. Karma yogi nepotřebuje žádných nauk. Nemusí věřiti v Boha, nemusí se tázati, co jest jeho duše, a nemusí mysliti také na žádnou jinou metafysickou otázku. Obdržel svoji úlohu a musí ji sám vykonati. Každý okamžik jeho života musí býti uskutečněním, poněvadž řeší bez teorie nebo nauky tentýž problém, který džnana yogi nebo člověk zbožný podrobí svému filosofování anebo sevře v poučné formule.

Ale teď se naskytá následující otázka: Co jest toto dílo? Co znamená „činiti světu dobře?“ Můžeme světu činiti dobře?

Ve smyslu absolutním nikoliv, ale ve smyslu relativním ano. Tomuto světu nemůžeme prokazovati nijakého trvalého dobra. Kdyby to bylo možno, nebyl by tímto světem. Můžeme na pět minut ukojiti hlad nějakého člověka, ale poté bude hladověti zase. Každé potěšení, které někomu můžeme způsobiti, může býti jenom přechodné. Nikdo nemůže trvale ukojiti tyto stále se vracející řady bolestí a radostí. Může býti dána světu nějaká trvalá míra štěstí? Nikoliv, ani to ne. Nemůžete vylouditi v moři vln, abyste při tom nevytvořili jinde propadlin. Souhrn sil jest v celém světě stejný, všude stejný. Nemůže nikde vzrůsti a nikde se nemůže zmenšiti. Pohleďte na dojmy lidského pokolení, jak je dnes známe. Jsou plny téhož utrpení a téhož štěstí těchže bolestí a radostí. Jsou plny stejných rozdílů stavu: Jedni byli bohati, druzí chudí, jedni byli ve

vysokém životním postavení a jiní v nižším, jedni byli zdrávi a jiní nemocní. Shledáte totéž u starých Egypťanů, Římanů a Řeků, tak jako dnes u Američanů. Pokud sahá historie, jest to vždycky stejné. Také vidíme, že kromě těchto rozdílů mezi radostí a žalem byla vždycky jistá snaha po nějakém vyrovnání.

V každém historickém období žilo vždycky tisíce mužů a žen, kteří se namáhali urovnati životní stezky lidem jiným. Ale neměli při tom nikdy úspěchu. Můžeme se jen baviti hrou, když házíme míč s jednoho místa na druhé. Sejmeme bolest z těla hmotného a ona přejde na tělo duchovní. Podobá se to onomu obrazu v Danteově Pekle, kde jest lakomcům dán valoun zlata, který valí vzhůru do vrchu a jenž se jim zkutálel vždycky zpět. Tak se točí kolo dále.

Veškeré zmínky o tisícileté říši jsou velmi hezké jako povídky pro školáky. Ale nejsou ničím lepším. Všichni národové, kteří sní o tisíciletých říších, věří také, že právě oni sklidí při tom nejlepší. To jest ta podivuhodná nezištná představa o tisícileté říši.

Docházíme k závěru, že nemůžeme nic přidati ani k štěstí ani k bolesti tohoto světa. Úhrnný součet sil, které se vyvinuly, bude naprosto stejný. Převalujeme je pouze s jedné strany na druhou a s druhé strany na první. Ale ony síly zůstanou stejny, poněvadž je to v jejich povaze. Tento příliv a odliv, toto padání a stoupání, jest jejich pravou podstatou, a bylo by právě tak logickým tvrditi, že můžeme míti života beze smrti. To by bylo naprostým nesmyslem, poněvadž nejvnitřnější podstatou života jest neustálá

smrt. Lampa neustále dohořívá, to jest právě jejím životem. Chcete-li mít život, musíte také každým okamžikem umírati. Je to jen různý výraz pro tutéž věc, když ji pozorujeme s různého stanoviska. Vše jest jenom klesání a padání téže vlny a oboje tvoří jeden článek. Díváme se na stranu pádu a staneme se pessimistou, anebo se podíváme na stranu vzestupů a staneme se optimistou.

Když jde chlapec do školy a vidí, jak se jeho rodiče o něj starají, zdá se mu vše nádherné. Jeho potřeby jsou prosté a proto jest velikým optimistou. Ale stařec se svými zkušenostmi jest silnější a chladnější.

Tak také staří národové, kteří vidí všude kolem sebe rozklad, mají mnohem méně nadějí než mladí. V Indii máme přísloví: „Tisíc let město a tisíc let les." Tato změna trvá neustále a činí z lidí buď optimisty nebo pessimisty, podle toho, s jaké strany se na to dívají.

Teď přicházíme ku představě rovnosti, které si musíme všímnouti blíže. Myšlenky o „tisícileté říši" byly velkými pákami, které doháněly lidi ku práci. Mnohá náboženství hlásají tuto nauku jako svůj základní princip. Bůh bude vládnouti ve vesmíru a nebude rozdílu stavů. Národové, kteří to hlásají, jsou fanatikové a právě fanatikové jsou lidmi nejupřímnějšími. Křesťanství bylo také kázáno s tímto fanatismem a právě to je učinilo tak vábným pro římské a řecké otroky. Věřili, že ujdou otroctví, že budou míti dosti jídla a pití a proto se shromažďovali kolem tohoto praporu. Ti, kteří hlásali křesťanství nej-

dříve, byli ovšem fanatiky nevědomými, ale byli velmi upřímní.

V moderní době to přibírá tvar jiný — je to tvar rovnosti — rovnost, bratrství, volnost. Je to také fanatismus. Stejná rovnost nikdy nebyla a nikdy nebude a nemůže býti. Jak byste zde mohli býti rovni? To by znamenalo smrt. Čím vzniká tento svět? Ztracenou rovnováhou. V prastavu, který sluje chaosem, vládla dokonalá rovnováha. Odkud vznikly všechny síly, které jsou ve světě? Zápasem, soutěží, hádkou a bojem. Zeptejte se sami sebe, zda-li by mohlo býti nějakého stvořeného vesmíru, kdyby veškeré částečky hmoty byly udržovány v rovnováze! Věda nám odpovídá, že by vesmíru nebylo. Rozviřte vodu a zpozorujete, že každý vodní atom bude hleděti, aby se dostal do klidu, při čemž bude narážeti druh na druha a při tom vzniknou veškeré ony výjevy, které nazýváte vesmírem. — Veškeré věci se snaží dospěti k úplné rovnováze. A pak přijde nové vyrušení a tyto kombinace budou pokračovati, aby vytvořily stvoření nové. Nervosnost je pravá podstata vesmíru a stvoření. Zároveň však jsou síly, které touží po vyrovnání právě tak nutností, jako ty, které vyrovnání ničí.

V tomto světě nebude nikdy absolutní rovnosti, která znamená rovnováhu všech zápasících sil. Než dospějeme k tomuto stavu, bude svět již vychladlý a stane se z něho kus ledu a nikoho zde již nebude.

Vidíme tedy, že veškeré představy o tisícileté říši nebo absolutní rovnosti nejen jsou nemožné, nýbrž že vedou, kdybychom je mohli povolati do života, ke konci světa.

Stejně je tomu s růzností v lidských mozcích. Co činí rozdíl mezi člověkem a člověkem? Je to rozdíl mozku. Dnes by řekl jenom blázen, že se všichni rodíme se stejným mozkem. Přicházíme na svět nerovni, narodili jsme se jako lidé větší nebo menší a tomu ujíti nemůžeme.

V této zemi byli před tisíci lety američtí Indiani, než sem přišla hrstka vašich předků. Co by záleželo na rozdílu mezi nimi a vámi, když by si byli všichni lidé rovni? Proč nemohli Indiáni činiti pokroků a proč nemohli stavěti měst a proč vaši předkové se nepotulovali neustále v lesích, jsme-li všichni rovni? Dostavil se jiný způsob mozkové hmoty, dostavily se jiné spousty minulých dojmů a vstoupily do života a projevily se.

Absolutní nerozdílnost jest smrt. Pokud bude tento svět, buďou zde i rozdíly. Ale tisíciletá říše přijde až nadejde konec tohoto životního okruhu. Před tím nemůže býti naprosté rovnosti.

Ale přece jen, jak jsem již pravil, je tato myšlenka na tisíciletou říši velikou hybnou silou. Právě tak jako jest nerovnost nutností pro vesmír, tak jest také nutné úsilí ustaviti jisté hranice. Kdyby nebylo rozdílnosti, nebylo by stvoření. Kdyby nebylo snahy osvoboditi se a vrátiti se, nebylo by stvoření, ale právě rozdílnost těchto dvou sil jest mocí hybnou. A proto budou vždycky existovati tyto hybné síly, jež podmiňují práci.

Toto kolo v jiném kole jest děsným mechanismem. Jakmile tam vložíme ruce, jest po nás, poněvadž jsme ihned uchopeni. Všichni si myslíme, že když vykonáme určitou povinnost, dojdeme klidu,

ale přece než jsme hotovi jen z částí své povinnosti, čeká na nás již druhá. Všichni jsme vlečeni tímto strojem.

Jsou jenom dvě cesty. Jednou jest vzdáti se onoho stroje, nechati jej v pohybu, jak sám jde, a postaviti se stranou.

„Máme se vzdáti svých přání," — to se velmi snadno řekne, ale je to skoro nemožné provésti. Nevím, zdali to dovede z dvaceti milionů lidí jediný.

Druhá cesta jest ponořiti se do světa a poznati tajemství práce — a to jest pravá karma yoga. Neprchej před tím, nýbrž stůj uprostřed toho všeho a poznej tajemství činnosti. Prací můžeme vyjíti z tohoto labyrintu. Jest jedna cesta, která vede tímto soustrojím na venek.

Viděli jsme tedy, co znamená dílo. Abychom vše přehlédli ještě v celku, poznamenávám: Toto dílo pokračuje neustále vpřed a ti, kteří věří v Boha, pochopí to lépe, když se rozpomenou, že Bůh není osobou tak neschopnou, aby potřeboval naší pomoci. Za druhé bude tento vesmír trvati i nadále a vždycky. Musíme zde připomenouti, že naším cílem jest svoboda. Také jest ovšem naším cílem nezištnost, kterou lze získati prací a proto musíme poznati tajemství práce. Pokud jsme se poučili, víme, že toto dílo neustále pokračuje. Veškeré takové myšlenky, jako ta, učiniti svět šťastným, jsou dobré jako vzpružiny pro fanatiky. Takové pošetilé myšlenky mohly snad býti na místě za starých dob, ale teď se musíme rozpomenouti, že ačkoliv fanatism jest dobrou vzpruhou a že také dovede vykonati dosti mnoho dobrého díla, přece jen že vyvolává právě tak mno-

ho zla, jako dobra. Karma yogi se táže, proč musíte míti vůbec nějaké pohnutky k činnosti. Postavte se nad veškeré pohnutky: „K činnosti máte právo, ale nikoliv na ovoce, které z ní vyjde." Karma yogi praví, že se k tomu může člověk vychovati. Když jest jeho nejvnitřnější bytost proniknuta myšlenkou činiti dobro, tu nebude již zevně hledati žádné pohnutky. Proč máme činiti dobro? Poněvadž se nám líbí, a na nic dalšího se nemusíme tázati. Čiňte dobro, poněvadž jest dobrem dobro činiti. Ten, jenž činí dobro, aby přišel do nebe, poutá se sám, praví karma yogi. Každé dílo, které jest vykonáno z nějaké pohnutky, kuje nové okovy na naše nohy, místo, aby je učinilo volnými. Když se domníváme, že dobudeme nebes tím nebo oním činem, budeme přitahováni k místu, které se nebem nazývá a dospějeme tam a také tam spatříme veškeré žádoucí věci — ale to vše bude nám zase novým poutem.

Proto jest jedinou správnou cestou vzdáti se všeho ovoce činnosti a býti nezávislým. Vězte, že tento svět nejsme my a že my nejsme tímto světem, že v pravdě nejsme také těmito těly a že také nekonáme žádné práce. Jsme božským Já, které jest věčně v klidu a míru. Proč bychom měli býti něčím poutáni? Nesmíme také plakati — neboť není pro duši slz. Také nemáme vzdychati po soucitu. Jenom že něco takového milujeme a malujeme si ve své fantasii, že Bůh na svém trůně právě tak naříká. Takový Bůh by nestál za to, abychom se k němu zápasem přiblížili. Proč by měl Bůh vůbec naříkati? To jest přece známkou slabosti a pout. Nemělo by býti jediné slzy!

Ale jak to vše lze uskutečniti? Lze snadno říci, že máme býti úplně neodvislými, ale jak k tomu dospějeme? Každé dobré dílo, které vykonáme bez zevnější pohnutky, zlomí jeden článek našeho řetězu, místo aby nám řetěz kulo. Každá dobrá myšlenka, kterou posíláme světu, aniž při tom myslíme na odpověď, bude zachována a zlomí jeden článek našich pout a zároveň nás učiní čistými až se staneme nejčistšími ze všech smrtelníků. Ale přes to zdá se to býti putováním dona Quixota a přece se to zdá býti spíše filosofií než praxí. Četl jsem mnohé argumenty proti Bhagavad Gitě a mnohé z nich nastiňovaly otázku, zdali je vůbec možno působiti bez pohnutky. Jejich původcové neviděli jiné práce než fanatismu a proto mluví tímto způsobem.

Chci se vám několika slovy zmíniti o jednom muži, který vše to prakticky prováděl. Tímto mužem byl Buddha. On jest jediným mužem, který vše to uvedl ve svém životě do praxe a skutečnosti. Všichni proroci světa, kromě Buddhy, byli puzení zevními silami. Světové proroky lze s touto jedinou výjimkou rozděliti na dvě části: Předně jsou ti, kteří tvrdí, že jsou Bohem na zemi vstoupivším a za druhé ti, kteří se nazývají božími vyslanci. Jedni i druzí jednají po zevním popudu a očekávají odměnu, která má přijít zevně přes to, že řeč, kterou vedou může býti velmi produševnělá. Jen Buddha jest jediným prorokem, který pravil: „Nedbám o to, abych znal různé vaše nauky o Bohu. Jaký užitek jest z toho probádati veškeré bystře promyšlené nauky o duši? Čiňte dobře a buďte dobří. A to vás povede ke všeobecné pravdě." On byl jediným mužem bez

pohnutky. A který člověk vykonal více než on? Ukažte mně v dějinách charakter, který se tak vysoko povznesl jako on!

Celé lidské pokolení zrodilo jen jedinou takovou povahu, takovou vznešenou filosofii a takový soucit. Tento veliký filosof, který hlásal nejvyšší filosofii, měl přece soucit s nejnepatrnějším zvířetem a nečinil nikdy nejmenších nároků. On jest ideálním karma yogim, který jednal bez pohnutky. A lidské dějiny ho označují jako největšího ze všech lidí zrozených, jako muže tak vznešeného, že nikoho s nim nelze nijak porovnati. On jest největším spojením hlavy a srdce, jaké kdy existovalo. On jest největší duševní silou, jaká se kdy projevila.

On byl prvním největším reformátorem, kterého svět viděl. On byl prvním, který se odvážil říci:

„Nevěřte pro několik starých rukopisů, nevěřte proto, že jest to vaší vírou národní, nebo proto, že jste byli od dětství k víře vedeni nebo nuceni, nýbrž přemýšlejte o tom sami a když jste vše prozkoušeli a shledali jste, že to prospěje jednomu i všem, pak věřte, žijte podle toho a pomáhejte jiným, aby také tak žili."

Nejlépe činí ten, kdo pracuje bez zevní hnací síly, ani za peníze ani za cokoliv jiného a když se některému člověku podaří, aby to provedl, stane se Buddhou, a pak v něm vznikne síla působiti tak, že to přetvoří svět. To jest pravým ideálem karma yogy . . .

OBSAH:

